Азим Хожа эшон

ҲИКМАТ

Тошкент
"Ўзбекистон"
1993

www.ziyouz.com kutubxonasi

Нашрга тайёрловчи ва сўзбоши муаллифи:
РАФИДДИНОВ САЙФИДДИН САЙФУЛЛО ўғли

Масъул муҳаррир:
Ҳожи МУҲАММАД ШАРИФ ЖУМАН

Муҳаррир
СУРЪАТХОН СОЛИҲХЎЖА ўғли АБДУКАРИМ

Хожа, Азим эшон

Х 70 Ҳикмат // Нашрга тайёрловчи ва сўзбоши муаллифи Рафиддинов Сайфиддин Сайфулло ўғли; Масъул муҳаррир Ҳожи Муҳаммад Шариф Жуман.— Т.: Ўзбекистон, 1993.— 88 б.

ISBN 5-640-01487-3

Буюк мутасаввуф олим ва шоир Хожа Аҳмад Яссавийнинг издоши Азим Хожа эшоннинг "Ҳикмат"лари тасаввуф сулуки (йўли)ни изчил баён этган машҳур асарлардандир. Рисола Аҳмад Яссавий таваллудининг 950 йиллиги муносабати билан нашр этилмоқда.

У кенг китобхонлар оммасига мўлжалланган.

Хожа, Азим эшон. Хикмат.

ББК 86.38

№ 10—93
Навоий номли Ўзбекистон Республикаси Давлат кутубхонаси

$X \frac{4702620104-38}{351\ (04)\ 93}\ 93$

© "ЎЗБЕКИСТОН" нашриёти, 1993 й.

www.ziyouz.com kutubxonasi

Тавба, тақво, тоат билан умр ўткаринг,
Ҳақ мавлимни маъсиятга ризоси йуқ.

* * *

Дунё фоний, уқбо боқий, яқин билиб,
Дин ярогин олиб уқбо элтгум келур.

МУҚАДДИМА

Мутасаввиф шоир Азим Хожа эшоннинг ҳаёти ва фаолияти ҳақида ҳозирча аниқ маълумотга эга эмасмиз. У кишининг ҳикматлари инқилобдан олдин бир неча марта нашр бўлиб, халқимиз томонидан севиб ўқилган. Мажоз эмас, фақат ҳақиқий ишқни куйлашга бағишланган шеърлар мўмин-мусулмонларнинг, Ҳақ ишқида ёнган орифларнинг шуури ва қалбига нур бағишлаб, ҳидоят йўлини кўрсатишга хизмат қилган.

"Ҳикмат" ларда шариат ва тариқат аҳкомлари, йўл-йўриқлари, роҳу равишлари, ахлоқий ва руҳий жиҳатларни такомиллаштириш, юксак маънавият хусусида баҳс юритилади. Туғилиш ва ўлиш, бойлик ва камбағаллик, дунё ва охират, манманлик ва фақирлик, кофирлик ва мўминлик, тубанлик ва хушфеъллик каби фалсафий, ахлоқий қарашларни ифодалайди. Хуллас, шоир, инсон камолотга эришмоғи учун қандай ақида ва қайси йўлдан бориши зарурлигини уқтиради.

"Ҳикмат"ларнинг ғоявий марказида, аввало, шариати Мустафога амал қилиш, унга даъват этиш туйғуси ифодаланади. Ҳар бир инсон шариатсиз, унинг аҳкомига риоя қилмасдан тариқатга ўтолмаслигини, ҳол илми, валилик, чин маънодаги орифликка фақат шариати Аҳмадийга амал қилиш билангина эришажагини қайта-қайта таъкидлайди.

"— Ибодатни тарк қилмоқ ўлумдан ёмонроқдур ва қаттиқроқдур, анинг учунким, ўлганда халқдин узилур ва тарки ибодатда Худодин узилур ва йироқ бўлур"[1]— дейди Шайх Яҳё Маоз*. Дарҳақиқат, "ҳақиқатни талаб қилиш" "тариқатни шариатга мувофиқ тутишдан" иборат бўлмоғи керак:

Мискин Азим, талаб қилсанг ҳақиқатни,
Шариатга мувофиқ тут тариқатни.

---

[1] Мақоламизда* аломати қўйилган иқтибослар Муҳаммад Сиддиқ Рушдийнинг "Тазкиратул авлиёи туркий" китобидан олинди.

www.ziyouz.com kutubxonasi

Ҳар ишингда қўймас бўлсанг шариатни,
Ўшал ишни тариқаи беҳбуд дерлар.

Ёки:

Вали улдур, шариатсиз иш қилолмас,
Қилур бўлса, зоҳир-ботин нуқсон бўлур.

* * *

"Сўрдиларким:

— Вали кимдур?

Шайх Абу Ҳафз деди:

— Вали улдурким, анга каромат мартабасини бергайлар, аммо ўзининг у бирла иши бўлмағай"*.

"Оят-ҳадис маъносидан сўз сўзлаган", "ҳимматини дин йўлида сарф айлаган", "дунё бузиб, динни тузиш"га ҳаракат қилган, "қўлим тутиб, йўлға солинг ё Мустафо" деб нидо қилган шоир ҳақталаб толибларга "тавба қилишни", "беш вақт намоздан файзи вуфур олишни", ношаръий ишлардан ҳазар қилишни таъкидлайди. Шариатни маҳкам тутган мухлис-муридларни тезда тариқатга кириб, унинг сирларидан воқиф бўлишга, ҳақиқат ахтаришга ундайди:

Толиб эрсанг сидқинг бирлан тавба қилғил,
Тавба қилсанг маъсиятлар бўлмиш маоф.
Оят-ҳадис мазмунидин сўз сўзладим,
Оқил эрсанг бу сўзларни билма хилоф.
Андин сўнгра тариқатда қилғил юруш,
Бу кишига ҳожат эмас қараб туруш.
Йўлинг бўлса, нафсинг бирла қилғин уруш,
Эр бўлмассан, нафсинг бирла қилмай масоф.

Мурид шариатдан ўтиб тариқатга қадам қўяр экан, тариқатни ўзига хос сир-асрори, роҳу равиши ва талаблари бўлади. Тариқат — тасаввуф йўли: "Тасаввуф — кўнгилни аслидан қайтмоқдан соф тутмоқ, нафс хоҳишидан ўзини йироқ ва нафс хоҳишиға чорлайдурғон кимсадан ўзини йироқ тутмоқ, ҳамма авсофни руҳонийлиқ сифатига келтирмак, ҳақиқат улуми бирла баланд мартаба топмоқ ва қайси ишки аввалидур, ўзгани ташлаб, ани қилмоқ ва жумла уммати Муҳаммадга насиҳат қилмоқ, ҳақиқатга вафо бажо келтирмоқ ва ҳазрати пайғамбар алайҳи ва саллам шариатига мутобиат қилмоқ"— дейди Шайх Жунайд Бағдодий*. Шайх Абу Сулаймон Дороний —"Тасаввуф улдурки, суфий қилғон амалини Худодин ўзга киши билмаса", деб таърифласа, Шайх Самнун Муҳиб —"Тасаввуф улдурки, ҳеч нимарсанг сенинг мулкинг бўлмағай ва сен ҳам ҳеч нимарсанинг мулки бўлмағайсан",— деб таъкидлайди*.

www.ziyouz.com kutubxonasi

Ҳазрат Али каррамаллоҳу важҳаҳу дарвишликнинг қирқ мақоми борлигини, унинг ўнтаси шаритда, ўнтаси тариқатда, ўнтаси ҳақиқатда ва ўнтаси маърифатда мавжудлигини қайд қилганлар. Дарвиш ана шу қирқ мақомни билиб, унга амал қилса ҳақиқий ва комил инсон даражасига кўтарилади. Дарвишликдаги қирқ мақомнинг шариатдаги ўнтаси қуйидагилар:

I. Ҳақ таолонинг бирлигига, борлигига, зоти ва сифотига иймон келтирмоқ.

2. Намоз ўқимоқ.

3. Рўза тутмоқ.

4. Закот бермоқ.

5. Ҳаж қилмоқ.

6. Мулойим сўзламоқ.

7. Илм ўрганмоқ.

8. Ҳазрати расули акрам саллаллоҳу алайҳи ва салламнинг суннатларини бажармоқ.

9. Амри маъруфни бажармоқ.

10. Наҳи мункарни бажармаслик.

II. Тариқатдаги ўнта мақом қуйидагилар: 1. Тавба қилмоқ. 2. Пирга қўл бермоқ. 3. Хавф, яъни Аллоҳ қаҳридан қўрқиш. 4. Рижо, яъни Аллоҳ раҳматидан умидвор бўлиш. 5. Доимо зикр айтмоқ. 6. Пирнинг хизматида бўлиш. 7. Пирнинг ижозати билан сўзламоқ. 8. Насиҳат тингламоқ. 9. Тажрид бўлиш. 10. Тафрид бўлиш.

III. Маърифатдаги ўнта мақом қуйидагилар: 1. Фано бўлмоқ. 2. Дарвешликни қабул қилмоқ. 3. Ҳар ишга таҳаммул (тоқат, сабр, чидам) кўрсатмоқ. 4. Яхшилик, ҳалолликни талаб қилмоқ. 5. Маърифат. 6. Шариат ва тариқат аҳкомига риоя қилмоқ. 7. Дунёни тарк қилмоқ. 8. Охиратни ихтиёр қилмоқ. 9. Вужуд мақомини билмоқ. 10. Ҳақиқат асрорини билмоқ.

IV. Ҳақиқатдаги ўнта мақом қуйидагилар: 1. Хоки роҳ (йўл устида ётган туфроқ каби камтар, фақир) бўлмоқ. 2. Яхши, ёмонни танимоқ. 3. Бор луқмага қаноат қилмоқ. 4. Луқмасини бировларга инъом қилмоқ. 5. Бирор кишига озор бермаслик. 6. Фақирлигига мункир бўлмаслик. 7. Сайри сулук қилмоқ. 8. Ҳар кимдан ҳақиқат сиррини сақламоқ. 9. Шариат, тариқат ва маърифат аҳкомини билмоқ. 10. Шариат, тариқат ва маърифат аҳкомига амал қилмоқ[1].

---

[1] Бу ҳақда қаранг: Аҳмад Яссавий. Девони ҳикмат. Тошкент, 1894, 8—9-бетлар.

www.ziyouz.com kutubxonasi

Азим Хожа эшон ҳикматларида дарвешликнинг мазкур қирқ мақоми билан боглиқ ғоялар, ирфоний тушунчалар, суфийлик истилоҳлари, ибодат ва риёзатлари, тариқат ҳукмларига дуч келасиз. Мисолларга мурожаат этайлик.

Маълумки, тариқатга, тасаввуфга кирувчи мурид "аввало пири муршид мукаммалга ўзин солиб", "пири комил суҳбатиға ўзин уриб" унга қўл бериши шарт:

Эй дўстларим, тариқатни йўли улуғ,
Пирсиз қадам қўйғон киши сарсон бўлур.

"Мен икки юз пирга хизмат қилдим,— дейди Шайх Жунайд Бағдодий,— улардан етти киши иқтидога ярадилар. Мен тасаввуфни лашкар тортиб жанг қилиб, киши ўлдириб қўлга келтирмадим, балки очликда ва уйқусизликда, дунёдан илик ювиб ва дўст тутқон нимарсадан юз ўгириб ҳосил қилдим ва қўлга келтирдим. Ва бу йўлға кирган киши Каломи Худони ўнг қўлига олган бўлғай ва суннати Мустафо саллаллоҳу алайҳи ва салламни чап қўлиға олған бўлгай ва икки шамънинг ёруғлиқи бирла йўл юрғай, то на шубҳа чуқуриға йиқилғай ва на бидъат қоронғулиқига қолгай"*.

Мурид пирга қўл бергандан кейин, пир унга вазифа топширади. Яъни ўз сулуки аҳкомини тушунтиради, махсус вақтларда махсус дуо ва зикр айтишни ўргатади. Мурид пир олдида адаб сақлаб, унинг топшириқларини сабр-бардош ва розилик билан адо этади.

Пир амрига лозим билиб итоатни,
Пеша айлар сабру ризо қаноатни.

Тасаввуфда сабр ҳар хил талқин қилинади. Шайх Жунайд Бағдодий эса сабр ҳақида шундай деган: "Сабр улдурки, Китоб (Қуръон) ва Суннатнинг (шариат ва ҳадислар) ҳукмларида ўзини тўхтатмоқ. Китоб ва Суннатнинг риоясида муроқаба ҳосил бўлур. Ва муроқаба улдурки зоҳир ва ботинда ихлос қилмоқдур*. Шайх Суҳайл ибн Абдуллоҳ"— Тасаввуф улдурким, таомни оз емак ва Худойи таоло бирла ором олмоқ*,— деб сўфийни сабру қаноатга чақиради.

Пир тасаввуфда муридни тариқатга бошловчи, унинг зоҳир ва ботинига файз бағишловчи, комиллик даражасига масъул, воситачи ҳисобланган. Баъзи мутасаввифлар бежизга аввал пирга, кейин Аллоҳга фано бўлиш керак демаганлар. "Эй толиб, агар Ҳақни талаб қилиб, топай

www.ziyouz.com kutubxonasi

десанг шариатда орифун биллоҳ, тариқатда воқифи асрор, ҳақиқатда комил, мукаммал, маърифатда дарёи уммон бўлса, андоғ пирга қўл бергилким, ишинг саодат бўлғай"— дейилади Девони ҳикматда[1]. Азим Хожа ҳикматларида пир амрини бажариш, унинг ризолиги, унга содиқ, хизматкор қул каби хизмат қилиш ҳақида яна қуйидаги байтларни ўқишимиз мумкин:

Пир ризоси — нафс изоси, руҳ ғизоси.

* * *

Ихлосимни қилсун десанг пирим қабул,
Қулларига ит бўлгину итига қул.

Тасаввуф тарихидан маълумки, пир амрини бажармай, ундан юз ўгирган ёки жин кашфига мубтало бўлган мурид ҳақ йўлдан тойиб, гумроҳликка юз тутган. Шоир муридни ана шу куйга тушиб қолмасликка даъват қилган:

Қўя курма буйруғин, етмиш мақом утсанг ҳам,
Аршу Курси поясин қўл узотиб тутсанг ҳам,
Ёнар ўтни лақчасин нондек чайнаб ютсанг ҳам,
Беҳишт кирмай бандага ҳаргиз йўқтур тануқлуқ.

Мурид пирнинг назари марҳаматига қанчалик кўп мушарраф бўлса, даражаси ўшанча ошади. У пир амрини бажараётиб, ўзи ҳам ундан завқ олади, қилган тоат-ибодатидан ҳузур қилади, кибру ҳавони тарк этиб, Худодан бошқасини унутади. Ақл, хаёл ва ҳиссиётлари маърифат нуридан ёришиб, кўз ўнгидан илоҳий сир-асрор пардалари кўтарилиб боради. Ўз навбатида муршид пир ҳам муриди ҳолидан хабар олиб, унинг ботинини, маънавиётини такомиллаштиришга эътибор беради.

Муршид бўлган суҳбат тутар мурид бирлан,
Машғул этар, илми ҳикмат тавҳид бирлан.

Пир вазифасини адо этиб, риёзат тортиб, илоҳий сир англаб, "ишқдан улуш олғон, икки кўзи ёш бўлгон" мурид пиридан иршод хати олиб, ўзи ҳам пирлик даражасига, ҳақиқий орифликка етади. Илму ҳикмат ва тавҳидда комил ва мумтоз бўлади. "Етти кўкни дил домани билан ёпган" орифнинг қалби соф, беғубор ва сир-асрор дунёсини кўзгудек ўзида акс эттиради:

---

[1] Мазкур асар, 3-бет.

www.ziyouz.com kutubxonasi

Ботинидин кўчар хубсу кибру кийна,
Тўрт аносир ҳижоб бўлмас дил юзина.

Зеро, тасаввуфнинг охирги босқичларидан бўлган "фано" ва "бақо" мақомига эришган ориф — қудратли, мушкулларни ҳал қилувчи, ҳар қандай тилсимлар тугунини ечувчи, илоҳий назарли, абадий саодатга восил бўлган, дийдор нашидасидан маст-аласт, ирфоний туйғулардан мангу ўртангувчидир. Бундай орифнинг бир назарида тупроқни зар қилишига ҳеч қандай шубҳа йўқ:

Андоғ ориф бўлур эрмиш кимё назар,
Туфроқ олса, бир назарда айламиш зар.

• • •

Тирик юриб улганлар, фано таслим булганлар,
Бақо мулкин олганлар, гулдек очилиб сўлмаслар.

• • •

Боязид Бистомий —"Орифлик Худони танимакдур. Худони танимак, фикр қилмак ва тўла кўнгилли бўлмоқдур*,— деб таъриф берса, Шайх Жунайд Бағдодий орифлик, етук сўфийлик шартини қуйидагича изоҳлайди: "Сўфий улдурки, анинг кўнгли Иброҳим алайҳиссалом кўнглидек дунёни дўст тутмоқдин саломат қолғай ва Худонинг фармонини бажо келтургай, ўзини Худога ташламоқда Исмоил алайҳиссаломға ўхшар, анинг ғам-андуҳи Довуд алайҳиссаломнинг ғам-андуҳидек бўлғай, фақир номуродлиғи Исо алайҳиссаломнинг номуродлиқидек бўлғай, шавқ иштиёқи ва орзуси Мусо алайҳиссаломнинг иштиёқидек бўлғай, анинг ихлоси Ҳазрати Муҳаммад Мустафо саллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ихлосидек бўлғай ва тасаввуф улдурки, Худойи таоло сени ўзингдин ўлдириб, ўзи бирла тирилтирғай"*.

Албатта мурид ҳақиқий орифликка етгунга қадар пиру муридлик муносабатларини барқарорлаштиришдан ташқари, ўз-ўзини тарбиялаши, риёзат тортиши, насиҳатга қулоқ тутиши, орифлар фаолиятидан ибрат олиши керак. Айниқса, энг аввал ҳиммат қилиб нафс кўзини ўйиши лозим, чунки, асосан нафс муридни тўғри йўлдан оздирувчи, залолат ва шайтоний майлларга ундовчидир:

Бандаман деб ғафлат ичра ётса бўлмас,
Ҳиммат қилмай нафс тоғидин ўтса бўлмас,

www.ziyouz.com kutubxonasi

Нафси шайтон кўзларини ўйса бўлмас,
Ҳамдам бўлмай нафс кўзини ўйғонларға.

Тасаввуфда нафснинг "аммора", "лаввома", "мулҳама", "мутмаинна", "розия", "марзийя", "софия" каби турлари бор. Шоир нафси шайтон деганда "нафси аммора" ни назарда тутмоқда. Худди ана шу нафс муридни чалғитиб, гумроҳликка олиб боради. Унга қул бўлмаслик, ундан йироқда юриш, ибодат ва қаноат машаққатига чидаш, бировнинг маломатини кўтариш чин толибларнинг бурчидир:

Жонин қийнаб, машғул бўлса ибодатга,
Нафс ўлдуруб, одат қилса қаноатга,
Тоқат қилса маломатга, иҳонатга,
Чин толиблар қаторинда бўлғон бўлур.

Ҳикматларда нафс билан бирга дунё тимсоли ҳам ёнма ён қўлланиб, душман сифатида тасвирланади. "Дунё илик — уфадур, ўзга зийнат бермагин"— дейди шоир. У жилва қилиб, кишини ўзига ром этса Худо зикридан қолдиради. Унга ошуфта бўлиб меҳр қўйиш, унинг бағрида манманлик билан умр ўткариш қаттиқ қораланади:

Ихлос ила дунё қўйуб, динни суюнг,
Зуҳду вараъ бирла нафсни кўзин ўюнг.

• • •

Илоҳи дилни ёрут, дунёдин кўнгулни узай.

• • •

Умуман, тасаввуф таълимотида дунё руҳнинг кенг парвоз қилишига монелик қиладиган, маҳбусхона, нажосат, заҳарли илон, бевафо хотин каби сифатлар билан тилга олинади. Сўфилар назарда тутган дунё асосан бойлик ва ғаниликдан иборатдир. Шайх Яҳё Маоз: "Олтин-кумуш чаёндур. Анинг афсунини ўрганмагунча илик узатмағилким, сени ҳалок қилур. Анинг афсуни ҳалолдин топиб, ҳақ-ростга харж қилмоқдур" дейди. "Дунё нажосатхонадир,— деб таърифлайди Шайх Жунайд Бағдодий,— ондин нажосатроқ улдурким, Худои таоло ани дунё ишқига мубтало қилиб қўйғон бўлғай"*. Азим Хожа эшоннинг ҳам айнан дин ва дунё муносабатига тез-тез мурожаат қилиши бежиз эмас:

Динингни душмани дунё турур агар билсанг,
Бу дунё меҳрини қўй, Тангри ризосина боқ.

www.ziyouz.com kutubxonasi

Ёки:

Бандаликни шартидур ожизлиғу синуғлуқ,
Султон бўлсанг оламға ҳаргиз қилма улуғлуқ.
Дунё меҳрин қўймайин, Ҳақ ёдини аймайин,
Нафсинг кўзин ўймайин, бўйнинг бўлмас солуғлуқ.

Илоҳий ҳақиқатни излаётган муридга яна бир вазифа шуки, у шариатда комил бўлиши, тариқат, маърифат ва ҳақиқатларда ҳам мукаммал, фидокор, собит ва барқарор, тинмай "ҳақиқат асрорига жўён" бўлиши лозим:

Барча ишин комил тутуб шариатға,
Бошдин кечиб, қадам қўйуб тариқатға,
Жону дилин муштоқ этиб маърифатға,
Ҳақиқатни асрорига жўён бўлур.

Муридга хос бўлган ижобий хислат ва хусусиятлар қаторида адабнинг ҳам ўзига хос ўрни бор. Шайх Абу Ҳафз:—"Тақво ва парҳезкорлик ҳалол емакдин бўлур. Тасаввуфнинг барчаси одобдур"*,— деган эканлар. Одоб — адабнинг кўплиги. Адаб кўпинча тақво сўзи билан бирга келиб, байтдаги маънонинг изчиллигин таъминлаган:

Мискин Азим, тавбалик қул тақво қилур,
Тақволикни иши тамом адаб бўлур.
Адаблик қул, ўз айбига инсоф қилур,
Қани санда тавба-тақво, қани инсоф.

Халқнинг поклиги, яъни ҳаром, шубҳали таомдан ҳазар қилиб, ҳалол луқма ейиш улуғ фарзлардан биридир. Ҳалол луқма ейишда ҳикмат кўп... Шеърлардан бирида ўқиймиз:

Ҳаром шубҳа таомни чин толиблар тотмаслар,
Ҳалол тийиб луқмани ғафлат бирла ютмаслар,
Шариатни билмайин, тариқатни қилмайин,
Мухлис-мурид бўлмайин, муршидликка етмаслар.

Ислом тарихидан ҳам маълумки, пайғамбар ва авлиёларнинг аксари бадавлат бўлсалар ҳам бирор касб билан шуғулланиб, ҳалол еб-ичиб, бола-чақа боққанлар ва шундай яшашни шараф деб билганлар. "Келтурубдурларким, Абдуллоҳ Мағрибийнинг тўрт ўгли бор эрди. Ҳар бир ўғлига бир ҳунар ўрганмак буюрди.

Сўрдиларким:

— На учун ўғлонларга ҳунар ўрганмакни лойиқ кўрдингиз?

Абдуллоҳ деди:

www.ziyouz.com kutubxonasi

— Ҳар бир ўғилга бир ҳунар ўргатурман, токи, мендин кейин "Фалонийнинг ўглиман" деб элнинг жигарини емагайлар ва ҳожат вақтида касб-ҳунар қилиб, рўзонасига сабаб бўлғай ва элдин тамаъ бўлмағай"*.

Оташин мутасаввиф шоир Машраб "Хасдин ўзни тутмасанг кам, бандалик номинг ғалат" деган эканлар. Азим Хожа эшон ҳам фақирлик, камтарлик қилишни муршидликка эришишнинг воситаларидан бири деб билади:

Андин сўнгра мунглуғ бўлур, манлик этмас,
Халқи олам тақсир деса ўздин кетмас,
Дарё-дарё сирлар кўрса, қатра айтмас,
Мундоғ бўлса муршидликка ярар дўстлар.

Ҳикматларда бадиий санъатлардан ўхшатиш, истиора, талмиҳ, тамсил, ички қофиялар, сўз ўйинлари, равон мисралар ва назмий тимсолларнинг ўзига хос маҳорат билан қўлланганини кўрамиз. Баъзи ахлоқ-одоб ва маънавиятга доир мисра ва байтлар "қуйма"лиги билан киши диққатини ўзига тортади:

"Ўлмас бурун эгри йўлдин ростга қайтинг". "Азизларни синагунча ўзни синанг". "Илму адаб, тақво тоат улуғ неъмат". "Вақт ўтмасун бандалик қил, аё ўғлум". "Ошиқ ҳамиша тану маломатни ёридур".

• • •

Ёмону яхшини дунёда фарқ этай десанг,
Ёмону яхшини топган ўз ошносина боқ.

• • •

Оқил эрсанг насиҳатни ўзунгга қил,
Эран айтган: "Ўзгани қўй, ўзунгни бил".

Ҳикматларда "обид", "зоҳид", "тажрид", "орифлик", "адаб", "муршид", "қоид", "шаҳид", "таслим", "фано", "бақо", "тавассут", "нафйи вужуд", "жамул-жам мақоми", "тавҳид", "ҳикмат", "илм", "нисбати кулл", "мосуво", "кашфи вуруд", "маҳви шуҳуд", "фанофиллоҳ", "дарвеш", "мардон", "нури ботин", "убудият", "тафзил", "бақобиллоҳ", "нафйи ғурур", "тавба", "зикр", "солик", "пир", "нафс", "кибр", "ҳаво", "дунё", "мушаккик", "мажоз", "ҳақиқат", "эран", "май", "ҳубб ўти", "сир", "жоҳил", "коҳил", "нодон", "доно", "ҳилму ҳаё", "жамол", "мухлис", "бандалик", "муҳаббат", "вали", "зоҳир", "зуҳду вараъ", "мужоҳада", "тариқаи беҳбуд", "тавфиқ" каби сўфиёна

www.ziyouz.com kutubxonasi

истилоҳларга умумий таъриф берилиб, шарҳлаб ўтиладики, бу тасаввуф таълимоти билан қизиқувчилар учун ҳам фойдалидир. Масалан,

Ҳикмат:

Шариатга рост, мувоофиқ тариқатни,
Машойихлар тариқаи беҳбуд дерлар.
Риёзатни шиддатига собир бўлуб,
Истиқомат қилғон қулни обид дерлар.
Аммoрадин, лаввомадин нафси утса,
Мулҳамалик мақомиға агар етса,
Риёзатга рози бўлуб, қуллуқ этса,
Тавассутнинг мақомида зоҳид дерлар.
Нафси агар ул мақомда убур этса,
Қанча қилғон тоатидин ҳузур этса,
Мутмаинна бўлуб, тарки ғурур этса,
Машойихлар ул мақомни тажрид дерлар.
Кундин-кунга ортар бўлса яқин шуҳуд,
Малол кетиб, осон бўлса қиём қуъуд,
Ул орифга анда булур, нафйи вужуд,
Нафйи вужуд ҳосил қилса тафрид дерлар.
Андин сунгра бало тегса роҳат олур,
Неъматин еб, ҳамдин айтиб, щукрин қилур,
Орифликни нишонларин ҳосил қилур,
Нишон учдур: илму ҳикмат, тавҳид дерлар.
Ул орифни барча иши адаб бўлур,
Юрса, турса, Худойини ҳозир билур,
Ҳар ишинда Ҳақ ризосин манзур қилур,
Бу сифатлар бўлур бўлса муршид дерлар.
Солик иши осон бўлмас нафсдин кечмай,
Софи булмас мосуводин кўнгул узмай,
Тунлар тамом қойим туриб, уйқу бузмай,
Қиём, қууд ҳосил қилса, қоид дерлар.
Йўлбошчиси бўлган борму, йўлни кўрмай,
Жондин кечиб, дарди талаб даврин сурмай,
Тоза ҳаёт қўлга кирмас, ишқ ўлтурмай,
Ишқ ултургон ошиқларни шаҳид дерлар.
Мискин Азим, талаб қилсанг ҳақиқатни,
Шариатга мувофиқ тут, тариқатни,
Ҳар ишингда қуймас бўлсанг шариатни,
Ўшал ишни тариқаи беҳбуд дерлар.

Шоирнинг ўзи ҳам расман тариқат йўлига кирганини "халқ ичинда олим, дарвеш"лик билан машҳур бўлганини эътироф этади:

www.ziyouz.com kutubxonasi

Неча йиллар жоним қийнаб, нафсдин бездим,
Ғариб бўлуб, муршид излаб элни кездим,
Пирни тобтим, суҳбатида бағрим эздим,
Ҳайрон бўлуб, қилар ишим билолмасман.

Шоир "шайдолиғим ҳаддин ошти", "юрак бағрим жўш урди", "Ишқим мани ҳақиқатдур, эрмас мажоз. Анинг учун дардим кўпдур, тоқатим оз", дея маҳбубнинг ишқи йўлида жигари кабоб бўлганини бот-бот таъкидлайди. Тариқатда машҳур сўфилар каби Аллоҳ йўлида жонбозлик қилолмаганидан афсусланади:

Жунайд, Шиблий, Мансур ишин этолмадим,
Боязиддек ўз нафсимни сотолмадим.

Шоир ўзини мардонлар (сўфилар) қаторида санаши ҳам юқоридаги фикримизни қўллаб-қувватлайди:

Ожиз Азим отонгнинг пандин олғил, эй ўғлим,
Мавъиза деб "мардон"лар ёлғон сузни айтмаслар.

Азим Хожа эшон сўфийликнинг қайси оқим ва тариқатига мансублигини шеърларида очиқ айтмаган. Бироқ ҳикматлардаги ғоя, рамз ва маъноларга эътибор берсак ёки унинг Аҳмад Яссавийга ижодда ва тасаввуф ғояларида тақлид қилганини инобатга олсак, шоирни Яссавий сулуки ва тариқатига мансуб бўлган дейиш мумкин.

Шоир ҳикматларида тариқатга кирганини, руҳоний кечинмаларини айтса-да, аммо қачон, қаерда туғилган, пири ким бўлган ва шунга ўхшаш таржимаи ҳолига оид маълумотларини бермаган. Бироқ қарилик кайфияти ва етмиш ёшга киргани билан алоқадор байтлар кўзга чалинади:

Бу ҳол бирла ўтар бўлди етмиш ёшим,
Умр ўторин билолмадим, ғофил бошим.

* * *

Қариб чўктум, йигитликдек қувват қайда.

• • •

Во дариғо, кўздин, тиздин қувват кетди,
На қиларим билолмайин бошим қотди,
Туймай қолдим, умрим бари елдек ўтти,
Сандин ўзга паноҳим йўқ ҳасбуналлоҳ.

Шоирнинг ҳикматларини ўқир экансиз, унинг шариат ва тасаввуф таълимотини чуқур билганлигига амин бўла-

www.ziyouz.com kutubxonasi

сиз. Ҳикматлар аввало туркий халқ эҳтиёжини қондиришга мўлжаллаб ёзилгани учун шакл ва мазмуни пишиқ, халқчил, туркий тилнинг гўзал жозибасини ва имкониятларини намоён қилган.

Ҳикматларнинг инқилобдан олдин Аҳмад Яссавий ҳикматлари охирига илова қилиниб чоп бўлганлигининг ўзи ҳам юксак қадрланганидан ва севиб ўқилганидан далолат беради.

Яна бир гап: ҳикматларни мутолаа қилувчи китобхон адабиёт, дин ва тасаввуф ҳақида маълум тасаввурга эга бўлиши керак. Аксинча, шоир назарда тутган маъно ва тимсоллар моҳиятидан бехабар қолиши мумкин.

Яқин йилларга қадар жумҳуриятимизда бу зоти шарифнинг ижоди диний-мистик аталиб, таъқиқланди ва ўрганилмай келинди. Рус истилочилари ҳамда динфуруш ва ватанфуруш хоин, малайларнинг саъйу ҳаракати туфайли шоирнинг ҳаёти ва ижоди олимларимиз томонидан махсус тадқиқ этилмади.

Аллоҳга беҳад шукрлар бўлсинким, биз мустақилликка, озодликка эришдик. Динимиз, тилимиз, авлод-аждодларимизнинг ҳур яшаши, равнақи, ривожланиши ва истиқболига кенг йўл очилди. Шу жиҳатдан Азим Хожа эшоннинг ҳаёти ва ижодини илмий асосда ўрганиш галдаги вазифалардан бўлмоғи зарур.

Биз шоирнинг ҳикматларини 1894 йил Тошкентда "Каменский" матбаасида чоп бўлган Аҳмад Яссавий девонидан олиб, илк бор нашрга тайёрладик. Иншооллоҳ, бундан буён шоирнинг ҳаёти ва ижоди билан қизиқувчи, тадқиқот олиб борувчи кишиларга бироз бўлса-да, фойдаси тегар, деган умиддамиз. Аллоҳу таборак ва таоло барчамизни ҳидоят йўлига бошласин. Омин. Валҳамду лиллоҳи раббил оламин. Вассалоту вассалому ало расулиҳи Муҳаммадин ва ало олиҳи ва асҳобиҳи ажмаин.

РАФИДДИНОВ Сайфиддин Сайфулло ўғли,
Ўзбекистон Фанлар Академияси Адабиёт
институтининг илмий ходими.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ҲИКМАТ

www.ziyouz.com kutubxonasi

БИСМИЛЛОҲИР РАҲМОНИР РАҲИМ

Нафси шайтон ғолиб келиб йўлум тутти,
Илгим олиб, йўлға солинг, ё Мустафо!
Кундин-кунга расволиғим ҳаддин ўтти,
Илгим олиб, йўлға солинг, ё Мустафо!
Умр ўткардим нафсим учун елиб, югруб,
Қанда кўрсам дунё анда бошим уруб.
Юз минг турлук машаққатни жонға кўруб,
Илгим олиб, йўлға солинг, ё Мустафо!
Бежо юрдим, тоат сари бел боғламай,
Тунлар тамом, қиём туриб қон йиғламай,
Хизмат қилиб эранлардин сир англамай,
Илгим олиб, йўлға солинг, ё Мустафо!
Билмай қолдим умрум елдек ўторини,
Вақтим куни ғафлат бирла боторини,
Ғариб жонға надоматлар еторини,
Илгим олиб, йўлға солинг, ё Мустафо!
Ўтган умрум қайта келмак йўқ имкони,
Анинг учун кўздан оқар бағир қони,
Айта берсам ҳасратимни йўқдур сони,
Илгим олиб, йўлға солинг, ё Мустафо!
Эмди мани қулман дерга йўқдур юзум,
Ғафлат бирлан зоеъ кечти ёзу кузум,
Тавба қилдим, мундин ортуқ йўқтур сўзум,
Илгим олиб, йўлға солинг, ё Мустафо!
Мадад қилинг, берай нафсим жазосини,
Тавба бирлан қилай тоат қазосини,
Жафо чекиб, тортай қуллуқ мазосини,
Илгим олиб, йўлға солинг, ё Мустафо!
Ҳақдин тавфиқ етар бўлса, сиздин мадад,
Қувват топиб, равшан бўлур жону жасад,
Тавфиқ, рафиқ бўлур бўлғай зери лаҳад,
Қўлум тутуб, йўлға солинг, ё Мустафо!
Ожиз Азим расволиғин эмди англаб,
Ҳасрат ўтин жонға солиб, юрак доғлаб,
Нафс илгидин ёлворурман сизга йиғлаб,
Илгим олиб, йўлға солинг, ё Мустафо!

www.ziyouz.com kutubxonasi

ҲИКМАТ

Ожиз, мунглуғ, кўнгли синуқ муштипарман,
Қўлум тутуб, йўлға солинг, ё Мустафо!
Борай десам илгимда йўқ зоди сафар,
Турай десам тоқатим йўқ, қондур жигар,
Ожиз қулунг аҳволиға айлаб назар,
Қўлум тутуб, йўлға солинг, ё Мустафо!
Мадад қилинг, дунё бузуб, динни тузай,
Каъба, Равза фироқида бағрим эзай,
Йўлға кириб, тоғу тенгиз, чўлни кезай,
Қўлум тутуб, йўлға солинг, ё Мустафо!
Муҳрим бўлуб, Ҳақ мавлимдин тилай тилак,
"Валҳамду лак, вашшукру лак, ваннеъмату лак".
Тилга олиб, "оллоҳумма лаббайка лак".
Қўлум тутуб, йўлға солинг, ё Мустафо!
Бу ҳол бирла Каъба етсам ишқим тошиб,
Етти қатла чарх урсам ман ақлим шошиб,
Истиломи ҳажар этай куюб, пишиб,
Қўлум тутуб, йўлға солинг, ё Мустафо!
Сафо, Марва, Муздалифа, Мино этай,
Арофотда вуқуф этиб розим айтай,
Бағрим куйиб, жондин тўйиб, ўздин кетай,
Қўлум тутуб, йўлға солинг, ё Мустафо!
Умрагоҳда шарофатлик икки тоғдур,
Бирн Қубайс, бири ани Жабали нур,
Анда чиқиб, "ҳу-ҳу" дебон юргум келур,
Қўлум тутуб, йўлга солинг, ё Мустафо!
Ҳажжи Умра андин бориб еткурсам ман,
Жумла аркон шартин бажо келтурсам ман,
Ҳарам ичра ҳайрон туруб, оҳ урсам ман,
Қўлум тутуб, йўлға солинг, ё Мустафо!
Андин сўнгра Мадинага боргум келур,
Салом, салавот айтиб Равза киргум келур,
Бехуд бўлуб, ўзум анда ургум келур,
Қўлум тутуб, йўлға солинг, ё Мустафо!
Ул остонға кўксум қўйиб, юз сурсам ман,
Кўз ёшимни селоб этиб, сув урсам ман,
Сақолларим жоруб этиб, супурсам ман,
Қўлум тутуб, йўлға солинг, ё Мустафо!
Тургуммукин тунлар тамом тизим чўкуб,
Таслим бўлуб бўйнум солиб, белим букуб,

www.ziyouz.com kutubxonasi

Умид тутуб, сариғ юзға ёшим тўкуб,
Қулум тутуб, йўлға солинг, ё Мустафо!
Мискин Азим, ҳикмат айди мунглуғ бўлуб,
Каъба, Равза фироқида қонға тўлуб,
Ранги сўлуб, ғамга тўлуб, тирик ўлуб,
Қўлум тутуб, йўлға солинг, ё Мустафо!

ҲИКМАТ

Билур билмас, ақлингизга бино қўюб,
Эранларга тил текизманг, дўстларимо.
Қўрқарманким, йиқилғайсиз, йўлдин тойиб,
Эранларга тил текизманг, дўстларимо.
Юз ихлосдин ортуқ эрур пир ризоси,
Бўлур бўлса ҳидояти, муддаоси,
Пир ризоси — нафс изоси, руҳ ғизоси,
Эранларга тил текизманг, дўстларимо.
Башир Ҳофи яланг оёқ қорни бости,
"Ҳу-ҳу" тею чўллар кезиб, хорни бости,
Мундоғ эйтиб, ҳирсу ҳаво, орни бости,
Эранларга тил текизманг, дўстларимо.
Азизларни синагунча ўзни синанг,
Борму сизда ҳирсу ҳаво номусу нанг?
Ўз ҳолини ўзи билмас улдур гаранг,
Эранларга тил текизманг, дўстларимо.
Насимийнинг ҳикоятин билмасмусиз,
Шайх Мансурдин эштиб ибрат олмасмусиз,
Фурсат қўлдин кетмай ўзга келмасмусиз,
Эранларга тил текизманг, дўстларимо.
Ноқисликда комил ишин қилиб бўлмас,
Бақоликлар асрорларин билиб бўлмас,
Фано бўлмай бақо мулкин олиб бўлмас,
Эранларга тил текизманг, дўстларимо.
Шаръу тариқ эранларнинг равишлари,
Тажрид, тафрид, тафвиз, таслим бўлмишлари,
Ладун илми эрмиш фаҳму донишлари,
Эранларга тил текизманг, дўстларимо.
Муршид бўлғон суҳбат тутар мурид бирлан,
Машғул этар илми ҳикмат тавҳид бирлан.
Зоҳир суҳбат, ботин ичра сужуд бирлан,
Эранларга тил текизманг, дўстларимо.
Мискин Азим ориф кўнгли гулзор эрмиш,

www.ziyouz.com kutubxonasi

Ҳар гулида минг дафтари асрор эрмиш.
Номаҳрамдин пинҳон ани асрор эрмиш,
Эранларга тил текизманг, дўстларимо.

ҲИКМАТ

Аллоҳ ёдин орифлардек айтиб бўлмас,
Ҳамдам бўлмай, кибру риё қўйғонларға.
Муҳаббатни шаробидин тотиб бўлмас,
Ҳамдам бўлмай жону дили куйғонларға.
Бандаман деб, ғафлат ичра ётса бўлмас,
Ҳиммат қилмай нафс тоғидин ўтса бўлмас,
Нафси шайтон кўзларини ўйса бўлмас,
Ҳамдам бўлмай нафс кўзини ўйгонларға.
Жафо чекмай, ботин кўзин очса бўлмас,
Толибларға дурру гуҳар сочса бўлмас,
Доно бўлуб, юз минг гиреҳ чечса бўлмас,
Ҳамдам бўлмай сир маънисин туйгонларға.
Доноларни билганларин билса бўлмас,
Мардонларни қилғонларин қилса бўлмас,
Тааллуқни далқин ўздин солса бўлмас,
Ҳамдам бўлмай, тажрид тўнин кийонларға.
Тариқатга пирсиз қадам қўйса бўлмас,
Бу йўлларни хатари кўб билса бўлмас,
Бу йўлларда эсон-омон юрса бўлмас,
Ҳамдам бўлмай, билиб қадам қўйғонларға
Оқил эрсанг насиҳатни ўзунгга қил,
Эран айтган: "Ўзгани қўй, ўзунгни бил",
Эй Азимо, токай юргунг зору залил,
Ҳамдам бўлмай, дунё меҳрин қўйғонларға.

ҲИКМАТ

Дариғ дардки, ман ҳаж этолмадим башитоб,
Қарилиғ еттию куч кетди, бўлди тан бетоб,
Кўз ўлди ожизу, вақт ўтди, эмди ҳол хароб,
Фироқи Равзаи онҳазрат этди дилни кабоб,
Турарга тоқатим тоқ ўлди, йўлға йўқ асбоб,
Қулунгга сан карам эт, ё муфаттиҳал абвоб.
Борарга боғладим эмди белимни ё Аллоҳ,
Карам қил, Каъба сари оч йўлимни ё Аллоҳ,
Бу йўлда чоғладим ўзга ўлимни ё Аллоҳ,

www.ziyouz.com kutubxonasi

Муҳаббат ўтида куйдир, дилимни ё Аллоҳ,
Тураргa тоқатим тоқ ўлди, йўлға йўқ асбоб,
Қулунгга сан карам эт, ё муфаттиҳал абвоб.
Илоҳи, дилни ёрут, дунёдин кўнгилни узай,
Ғариблиғ ила юруб, ғуссадин бағирни эзай,
Сани ризолигинг истаб, довону чўлни кезай,
Бу қулни Каъбага еткур, ғамимни анда ёзай,
Тураргa тоқатим тоқ ўлди, йўлга йўқ асбоб,
Қулунгга сан карам эт, ё муфаттиҳал абвоб.
Бу йўлни шавқи била оҳ ила фиғон айлай,
Ўзимни ерга уриб, юз-кўзимни қон айлай,
Висол умиди била кўз ёшим равон айлай,
Танимни Каъба бориб фарши остон айлай,
Тураргa тоқатим тоқ ўлди, йўлға йўқ асбоб,
Қулунгга сан карам эт, ё муфаттиҳал абвоб.
Туруб маносики ҳажжи умрани қилай неча кун,
Кўзимдин қон оқизай, қолмасун жигарда бутун,
Гуноҳларимни илоҳи қил анда манга ўтун,
Дилимга оташи ишқингни айлагил афзун,
Тураргa тоқатим тоқ ўлди, йўлға йўқ асбоб,
Қулунгга сан карам эт, ё муфаттиҳал абвоб.
Етушсам Каъба тавофига жон фидо айлайин,
Сафову Марвада ҳам оҳи раббано қилайин,
Вуқуф этиб, Арафот тоғида наво қилайин,
Тилимни сақлайину дил била наво қилайин,
Тураргa тоқатим тоқ ўлди, йўлға йўқ асбоб,
Қулунгга сан карам эт, ё муфаттиҳал абвоб.
Карам қил, андин ўтиб шавқ ила Мадина борай,
Юзум била югурай, бошим била равза кирай,
Кўзум била сув урай, кирпигим била супурай,
Тириклай ўлгонимни лаззатини анда билай,
Тураргa тоқатим тоқ ўлди, йўлға йўқ асбоб,
Қулунгга сан карам эт, ё муфаттиҳал абвоб.
Туриб расули Худони маконларин кўрайин,
Ўзимни анда уриб, ҳар тараф юзим сурайин,
Дамо-дам Равзаи покиға термулуб турайин,
Ажал етушса ўшал остонада ўлайин,
Тураргa тоқатим тоқ ўлди, йўлға йўқ асбоб,
Қулунгга сан карам эт, ё муфаттиҳал абвоб.
Агарчи осийману пургуноҳу нома сиёҳ,
Бошимни Равза қўйиб, айласам фиғон ила оҳ,
Десамки, оси қулунг келди, ё расулаллоҳ,

www.ziyouz.com kutubxonasi

Дегайму Мискин Азимни "кел, эй саки даргоҳ",
Турарга тоқатим тоқ ўлди, йўлға йўқ асбоб,
Қулунгта сан карам эт, ё муфаттиҳал абвоб.

ҲИКМАТ

Шариатга рост, мувофиқ тариқатни,
Машойихлар тариқаи беҳбуд дерлар.
Риёзатни шиддатига собир бўлуб,
Истиқомат қилғон қулни обид дерлар,
Аммородин, лаввомадин нафси ўтса,
Мулҳамалик мақомиға агар етса,
Риёзатга рози бўлуб, қуллуқ этса,
Тавассутнинг мақомида зоҳид дерлар.
Нафси агар ул мақомдин убур этса,
Қанча қилғон тоатидин ҳузур этса,
Мутмаинна бўлуб, тарки ғурур этса,
Машойихлар ул мақомни тажрид дерлар.
Кундин-кунга ортар бўлса яқин шуҳуд,
Малол кетиб, осон бўлса қиём қуъуд,
Ул Орифга анда бўлур, нафйи вужуд,
Нафйи вужуд ҳосил қилса тафрид дерлар.
Андин сўнгра бало тегса роҳат олур,
Неъматин еб, ҳамдин айтиб, шукрин қилур,
Орифликни нишонларин ҳосил қилур,
Нишон учдур: илму ҳикмат, тавҳид дерлар.
Ул орифни барча иши адаб бўлур,
Юрса, турса Худойини ҳозир билур,
Ҳар ишинда Ҳақ ризосин манзур қилур,
Бу сифатлар бўлур бўлса муршид дерлар.
Солик иши осон бўлмас нафсдин кечмай,
Софи бўлмас мосуводин кўнгул узмай.
Тунлар тамом қойим туруб, уйқу бузмай,
Қиём қуъуд ҳосил қилса, қоид дерлар.
Йўл бошчиси бўлган борму, йўлни кўрмай,
Жондин кечиб, дарди талаб даврин сурмай,
Тоза ҳаёт қўлга кирмас, ишқ ўлтурмай,
Ишқ ўлтургон ошиқларни шаҳид дерлар.
Мискин Азим талаб қилсанг ҳақиқатни,
Шариатга мувофиқ тут тариқатни.
Ҳар ишингда қўймас бўлсанг шариатни,
Ўшал ишни тариқайи беҳбуд дерлар.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ҲИКМАТ

Азал вақтда Аллоҳ суйган улушлуқ қул,
Бу дунёда талаб дардин сўрар дўстлар.
Юз минг бало, офат, меҳнат йўлин тутса,
Қайта билмас, анга ўзин урар дўстлар.
Дунё келиб, назар қилса, парво қилмас,
Ўнгу сўлға боқиб, ҳаргиз йўлдин қолмас.
Чин қул бўлур, хожаликни кўзга илмас,
Дунё қўйуб, дин йўлиға кирар дўстлар.
Пири муршид мукаммалга ўзин солур,
На буюрса ихлос ила ани қилур.
Нафси ўлур, ранги сўлур, таслим бўлур,
Бўйнин солиб хизматида турар дўстлар.
Ул муридга пирдин бўлур дам-дам бахшиш,
Кундин-кунга ҳосил қилур тоза равиш,
Қанот қоқиб учар, Ҳақдин бўлса кашиш,
Жамул жамнинг мақомиға борар дўстлар.
Ул мақомда тафвиз, таслим комил қилур,
Нафси анинг муте бўлуб, ўзга келур.
Тили дилға, дили сирга тобеъ бўлур,
Жомеъ бўлиб, қуллуқ додин берар дўстлар.
Андин сўнгра мунглуғ бўлур, манлик этмас,
Халқи олам "тақсир" деса ўздин кетмас,
Дарё-дарё сирлар кўрса, қатра айтмас,
Мундоғ бўлса муршидликка ярар дўстлар.
Мужоҳада мунги бирла қонға тўлур,
Худойимдин қўрқуб, титраб, қуллуқ қилур.
Ихлос ила сўфийларга ходим бўлур,
Ҳақ ризосин истаб суҳбат тутар дўстлар.
Мундоғ бўлғон чин дарвишдир ёлғони йўқ,
Ёлғон дарвиш пир хизматин қилғони йўқ.
Меҳнат тортиб, таслим, фано бўлғони йўқ,
Оғзи бирла ёлғон авроқ урар дўстлар.
Мискин Азим сўраб, истаб роҳи тузни,
Андоғ эрлар изларига сурар юзни,
Зоҳир аъмо, Ҳақдин сўрар ботин кўзни,
Насиб бўлса ул кўз бирла кўрар дўстлар.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ҲИКМАТ

Эй дўстларим, тариқатни йўли улуғ,
Пирсиз қадам қўйғон киши сарсон бўлур.
Ноқис шайхни тариқатда вайрон дерлар,
Ноқис шайхни тариқати вайрон бўлур.
Ихлос ила дунё қўюб, динни суюнг,
Зуҳду вараъ бирла нафсни кўзин ўюнг.
Тун-кун тинмай дил бошига юзни қўюнг,
Иншоаллоҳ, ботин нури тобон бўлур.
Солик агар дилдин сирга убур этса,
Жамул жамни аломатин зуҳур этса,
Фаноликдин бақо топиб ҳузур этса,
Гар заифдур андин сўнгра мардон бўлур.
Маърифатни дарёсидин гавҳар тобмиш,
Етти кўкни дил домани бирла ёпмиш.
Мардоналар илми ҳикмат тафзил топмиш,
Бу сифатлар бўлур бўлса раҳдон бўлур.
Ул мақомда нисбати кул этмиш зуҳур,
Беш намоздин олур эрмиш файзи вуфур.
Ботиндидин баҳра олмиш наздику дур,
Наздику дур нисбатига яксон бўлур.
Андин сўнгра барча иши адаб бўлур,
"Аддибни рабби"[1] анда тилга келур.
Абдиятни мақоминда ўзни танур,
Ҳилму ҳаё ғолиб келиб тарсон бўлур.
Мискин Азим, булут янглиг ёшинг оқиб,
Фалак каби уўтингдин ерга боқиб.
Гадо бўлуб, Мустафоға қабуқ қоқиб,
Улуш, бахшиш тобсанг ишинг осон бўлур.

ҲИКМАТ

Қаю қулға ҳақиқатдин бўлса насиб,
Шариатга, тариқатга жўён бўлур.
Тун-кун тинмай сидқи бирлан талаб қилиб,
Мосувони хилъатидин урён бўлур.
Пири муршид мукаммалға ўзин солса,
Ботин илмин ул муршиддин сабоқ олса.
Жону дилин Ҳақ зикриға машғул қилса,

[1] Парвардигорим, мени адабли қил (Ҳадисдан).

www.ziyouz.com kutubxonasi

Хилват истаб эл кўзидин пинҳон бўлур.
Жонин қийнаб, машғул бўлса ибодатга,
Нафс ўлдуруб, одат қилса қаноатга.
Тоқат қилса маломатга, иҳонатга,
Чин толиблар қаторинда бўлғон бўлур.
Ҳар ишинда холис қилса ниятини,
Дин йўлиға сарф айласа ҳимматини.
Истиқомат бирла тутса ғайратини,
Эранлардин улуш нисбат олғон бўлур.
Муставли бир қалб бўлса зикри ани,
Бетакаллуф топса дилда андишани,
Андишадин роҳат топса жумла тани,
Фанойи қалб вилоятин олғон бўлур.
Етар бўлса шарҳи садрин мақомина,
Ботинидин кўчар хубсу кибру кийна,
Тўрт аносир ҳижоб бўлмас дил юзина,
Ботин анда хуршид янглиғ тобон бўлур.
Хубб ўтига куюб, ёниб, пишар бўлса,
Доирайи муҳаббатга тушар бўлса,
Фанофиллоҳ мақомиға ошар бўлса..
Мову мани андин сўнгра яксон бўлур.
Андин сўнгра бўлур бўлса нафйи вужуд,
Ул мақомда ҳосил қилур кашфи вуруд,
Сирни кўзи очилиб, бўлса маҳви шуҳуд,
Ориф анда ақли шошиб ҳайрон бўлур.
Андин сўнгра ишларини билиб бўлмас,
Айтай деса рухсат йўқдир, тилга келмас,
Вали улдур, шариатсиз иш қилолмас,
Қилур бўлса, зоҳир-ботин нуқсон бўлур.
Фони бўлуб, бақо топса, ақли шошмас,
Замзам сифат ичда қайнар, ташга тошмас,
Бандаликда ўзин танур, ҳаддин ошмас,
Бу сифатда бўлур бўлса раҳдон бўлур.
Шариатга истиқомат қилса толиб,
Пир амрини ўзга лозим билса толиб,
Муҳаббатни майдонида бўлса толиб,
Иншоаллоҳ, мушкул ишлар осон бўлур.
Мискин Азим ботин неъмат болдин тотлиғ,
Кимга бахшиш бўлғон бўлса анга қутлуғ,
Бу неъматни тотқонларни бағри ўтлуғ,
Тотолмайин ўлур бўлсанг армон бўлур.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ҲИКМАТ

Ҳақ мавлимни тажаллии иродати,
Кимга тушса, йўлин тониб, раҳдон бўлур.
"Таваккалту алаллоҳ"ни тилга олиб,
Чин дил бирла дийдорига жўён бўлур.
Пири комил суҳбатига ўзни урар,
Кўб ишинда чилтан, ҳафттан ёри берар,
Улуғ-улуғ азиз эран ҳолин сўрар,
Андин сўнгра душвор ишлар осон бўлур.
Шариат беш, тариқат беш, ҳақиқат беш,
Билур бўлсанг маърифатдур тўртинчи беш.
Бу ишлардин баҳра олиб ўшал дарвеш,
Андин сўнгра ғар заифдур мардон бўлур.
Бу дарёлар аросинда ғаввос бўлур,
Насибича ҳар биридин гавҳар олур,
Нуран ало нурин сирда ҳосил қилур,
Зарра бўлса, хуршид янглиғ тобон бўлур.
Ғарқоб бўлған бу тўртавлан дарёсиға,
Ворис бўлур, анбиёлар меросиға,
Фозил бўлуб, ҳиммат боғлар дин посиға,
Жамъияти анда юз минг чандон бўлур.
Ул мақомда нисбати кул этар зуҳур,
Андин сўнгра ботинидин кетмас бу нур,
Нисбатидин баҳра олур наздику дур,
Соликларға сиёсатлик султон бўлур.
Андоғ Ориф ботинидур гавҳар кони,
Лаълу маржон жавоҳирни йўқтур сони,
Жондин кечмай, олмоғ андин йўқ имкони,
Жон асраю олдим десанг ёлғон бўлур.
Эй дўстларим, бу дунёдур дин бозори,
Мўмин, муслим, мухлис, толиб харидори,
Жон беринглар, барча ишдин дин даркори,
Дин камолин тобмай ўлсанг армон бўлур.
Мискин Азим Мустафони бир ити сан,
Умид узма, оси жофи уммати сан,
Ҳақ мавлимни мустаҳиқи раҳмати сан,
Раҳмат қилса гунаҳларинг яксон бўлур.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ҲИКМАТ

Ҳақ мавлимни инояти бўлса кимга,
Бир лаҳзада йўлин топиб, раҳдон бўлур.
Мурид бўлуб, хизмат қилиб муршидларга,
Начук ризо тобғум дею ҳайрон бўлур.
Барча ишин комил тутуб шариатга,
Бошдин кечиб, қадам қўюб тариқатга,
Жону дилин муштоқ этиб маърифатга,
Ҳақиқатни асрориға жўён бўлур.
Пир амрига лозим билиб итоатни,
Пеша айлар сабру ризо, қаноатни,
Доим қилиб ўз нафсига сиёсатни,
Чин толиблар қаторинда бўлғон бўлур.
Андин сўнгра тоатидин тобмас малол,
Ботинидин кетар хубсу фосид хаёл,
Зоҳир-ботин солик бўлур соҳиб жамол,
Жамолидин нури ботин тобон бўлур.
Андин сўнгра дилдин сирга убур этар,
Тўрт аносир ҳижобидин тамом ўтар,
Сир кўзига асрор анда зуҳур этар,
Сайр сари "илаллоҳ"ни билган бўлур,
Андин сўнгра бўлур бўлғай жони огоҳ,
Жони огоҳ бирла етиб фанофиллоҳ,
Фаноликдин топар бўлса бақо биллоҳ,
Жамъияти анда юз минг чандон бўлур.
Андин сўнгра барча иши адаб бўлур,
Ҳайбат босиб, ҳилму ҳаё ғолиб келур.
Убудият мақомида ўзни танур,
Тамом иши илму ҳилму эҳсон бўлур.
Андоғ ориф бўлур эрмиш кимё назар,
Туфроқ олса бир назарда айламиш зар,
Ул орифни қачон танур ҳар бехабар,
Зоҳир қатра, ботин ичра уммон бўлур.
Мискин Азим қулман демак сандин уёт,
Тирик ўлуб, ҳосил қилмас тоза ҳаёт,
Билур бўлсанг эранларга булдур сифот,
Эран сифат бўлмай ўлсанг армон бўлур.

www.ziyouz.com kutubxonasi

ҲИКМАТ

Дийдор талаб ошиқлар бирдам ғофил бўлмаслар,
Лаҳза ғофил бўлғонни ориф ошиқ демаслар.
Эран ўрун тузотиб, илик-оёғ узотиб,
Ғафлат, роҳатда ётиб, бирдам ором олмаслар.
Зоҳир этиб жустужў, ботин қилиб маҳви ҳу,
Мушаккиклар гуфтугў қилса қулоқ солмаслар.
Азиз-эран ҳар куни, тутуб ишни буркини,
Икки дунё мулкини, берса қабул қилмаслар.
Ошиқларға аломат, оҳ, ашк, надомат,
Олам қилса маломат, ҳеч назарга илмаслар.
Тирик юриб ўлганлар, фано таслим бўлганлар,
Бақо мулкин олғонлар, гулдек очилиб сўлмаслар.
Сан ҳам Азим зокир бўл, ғофил юрма ҳозир бўл,
Ҳозир, зокир бўлғонлар ғафлат бирла бўлмаслар.

ҲИКМАТ

Ҳаром шубҳа таомни чин толиблар тотмаслар,
Ҳалол тийиб луқмани ғафлат бирла ютмаслар.
Шариатни билмайин, тариқатни қилмайин,
Мухлис-мурид бўлмайин, муршидликка етмаслар.
Тобғайму деб жони пок, тирик юруб бўлуб хок,
Бўлғайму деб нафс ҳалок, тунлар тамом ётмаслар.
Ҳу деб кўксин тешарлар, майдек қайнаб тошарлар,
Ҳубб ўтиға пишарлар, хомтамаъдек кетмаслар.
Қилғон зикру тоатни, дилда тобғон роҳатни,
Динға қилғон меҳнатни дунё учун сотмаслар.
Орифликға етмассан фозил бўлмай, эй ўғул,
Илму ҳикмат, тавҳидга комил бўлмай етмаслар.
Ожиз Азим отонгнинг, пандин олғил, эй ўғлум,
Мавъиза деб мардонлар ёлғон сўзни айтмаслар.

ҲИКМАТ

Шариатга рост, мувофиқ бўлмагунча,
Тариқатга толибман деб темас бўлур.
Ихлос бирла пирни тутуб, бошдин ўтуб,
Тариқ кирган бало текса қайтмас бўлур.
Тунлар тамом тоат билан таёнмайин,
Файзи саҳар олғумму деб тиронмайин,

www.ziyouz.com kutubxonasi

Дарди талаб ранжин тортиб ингронмайин,
Толибман деб, тонг отғунча ётмас бўлур.
Нафсинг ўлмас, иззат-ҳурмат таркин қилмай,
Хорлиқ-зорлиқ машаққатни роҳат билмай,
Нодонларни маломатин бошга олмай,
Доно бўлиб, сир маънига етмас бўлур.
Кўрклик толиб пир олдида адаб қилур,
Ҳайбат босиб, ҳилму ҳаё голиб келур,
Начук ризо тобқум тею қонға тўлур,
Мунглуғ бўлуб, ўзлук, манлик этмас бўлур.
Пир амрини тутгон толиб нафсдин беза,
Тун-кун тинмай зикрин айтур бағрин эза,
Ҳақ ёдидин ўзга ишда тобмас маза,
Огоҳ турур, ғафлат таъмин тотмас бўлур.
Бетакаллуф дилдин сирга убўр этар,
Малол кетиб, тоатидин этса ҳузур,
Мутеъ бўлуб, этмас бўлса нафйи ғурур,
Софи бўлуб, сирдин хутур кетмас бўлур.
Андин сўнгра улув тутар ҳимматини,
Тақво бирлан тутор бўлса нисбатини,
Бир неча йил динға қилғон меҳнатини,
Фони дунё иззатига сотмас бўлур.
Эй дўстларим, булдур эран қилмишлари,
Сидқу сафо, сабру ризо равишлари,
Тажрид, тафрид, тафвиз, таслим бўлмишлари.
Таслим бўлмай солик иши битмас бўлур,
Ожиз Азим айдинг эран сўзларини.
Сан ҳам юзга суруб мандек изларини,
Кўрубмидинг, ойдин ортуқ юзларини,
Кўрмай, билмай ҳикмат равон айтмас бўлур.

ҲИКМАТ

Бу дунёни дин бозори билиб дўстлар,
Бозор ўтмай, сотуқ савдо қилғум келур.
Дунё фоний, уқбо боқий, яқиб билиб,
Дин ярогин олиб, уқбо элтгум келур.
Дин ярогин олган қуллар оқил турур,
Яроғ олмай ғофил юргон жоҳил турур,
Жоҳил қуллар дин ишига коҳил турур,
Коҳилларга насиҳатлар айтгум келур.
Меҳнат тортиб, комил бўлуб шариатда,

www.ziyouz.com kutubxonasi

Бошдин ўтуб, қадам қўюб тариқатда,
Сирдин эшик очлур бўлса маърифатда,
Доно бўлуб, сир маънига етгум келур.
"Ан тамутў" асрориға ўзни солиб,
"Ли мааллоҳ" сири надур, ани билиб,
Маърифатни дарёсидин гавҳар олиб,
Қийматини билгонларга сотгум келур.
Тангрим улув қилса кимни ҳимматини,
Истиқомат бирла тутар хизматини,
Жондин лазиз билиб Ҳақни тоатини,
Азим, ман ҳам андоғ тоат қилғум келур.

ҲИКМАТ

Қаю мўмин Каъба, Равза азмин этса,
Мавлим ани гуноҳини ўтар эрмиш.
Ҳар қадамда бир қул озод савобини
Ул бандани номасиға битор эрмиш.
Етолмайин бемор бўлиб йўлда қолса,
Ғарибликда ранжин тортиб, ранги сўлсе,
Куни битиб, қазо етиб, агар ўлса,
Маҳшаргача роҳат бирла ётар эрмиш.
Тангрим анга ато қилмиш бир фаришта,
Қабри узра турар эрмиш ёзу қишда,
Маҳшарғача дуо қилиб бу фаришта,
Йилда бир ҳаж анинг учун этор эрмиш.
Мийқот бориб, танга чолса эҳромини,
"Талбия"ни айтиб юрса туни куни,
"Аллоҳумма лаббайка"ни деган уни,
Аршу Курси Лавҳу Қалам етар эрмиш.
Каррубилар ўшал вақтда назар солиб,
Шайдо бўлуб, юргонига раҳми келиб,
Ул бандани ҳожатиға дуо қилиб,
Андин сўнгра марҳаболар айтар эрмиш.
"Ҳу-ҳу" тею Каъба етса вола бўлуб,
Кўзларини пиёласи ёшқа тўлуб,
Етти қатла тавоф этса ранги сўлуб,
Улуғ-кичик гуноҳлари кетар эрмиш.
Дохил бўлса ул мақоми Иброҳимға,
Сидқи' бирла зор инграса илоҳимға,
Ёраб, тавба қилдим деса гуноҳимға,
Мағфиратнинг дарёсиға ботар эрмиш.

www.ziyouz.com kutubxonasi

Чоҳи Замзам узра турса замзам бўлуб,
Кўз ёшини селоб этиб, пурнам бўлуб,
Раббим қабул қилурму деб, ғамга тўлуб,
Қабул қурбат тонги анга отор эрмиш.
Сафо, Марва, Муздалифа, Мино этса,
Арофотда ҳозир туруб, вуқуф этса,
Тилин дилға тобеъ этиб, розин айтса,
Ижобати дуо анда топор эрмиш.
Андин сўнгра Каъба сари етар бўлса,
Етти қатла тақи тавоф этар бўлса,
Ҳаж қабулин Ҳақдин умид тутар бўлса
Андин сўнгра ани ҳажи битар эрмиш.
Жумла аркон маносиклар қилур бўлса,
Сафо бориб, сочу тирноқ олур бўлса,
Либос кийиб, эҳромини солур бўлса,
Гулдек очилиб Ҳақ шукрини айтар эрмиш.
Андин сўнгра Мадинага ўтар бўлса,
Салом, салавот айтиб Равза етар бўлса,
Мустафодин қабул умид тутор бўлса,
Иншоаллоҳ, ани қабул этор эрмиш.
Еткуммукин ул Мадина нур кониға,
Арзим айтсам анбиёлар султониға,
Наътин айтиб, етиб бўлмас поёнига,
Етолмаған ҳасрат бирла кетар эрмиш.
Ул остони олий эрур малак ошён,
Неча йиллар нузул ваҳий анда бўлғон,
Дин ёруғи андин чиқиб, олам тўлғон,
Ушбу сифат машҳарғача тортар эрмиш.
Қиз суратлик бўлиб, Каъба маҳшар кирмиш,
Атрофига кокилларин солиб турмиш,
Ҳаж этгонлар ул кокилга қўлин урмиш,
Борин олиб жаннат ичра кирар эрмиш.
Маҳшар эли бу ҳолатни боқиб кўрар,
Булар ким деб, бир-биридин савол сўрар,
Билолмайин булар ким деб ҳайрон турар,
Ўшал вақтда кўкдин нидо этар эрмиш.
Нидо булдур, қиз Каъба, бул ҳаж этгонлар.
Каъба учун молу жондин пок ўтганлар.
Жонона деб жон лаззатин унутгонлар,
Олий ҳиммат ҳожилар деб айтар эрмиш.
Аввал охир ҳаж йўлида юргон қулнинг
Ҳаво тафтин, ер иссиғин, кўргон қулнинг,

www.ziyouz.com kutubxonasi

Каъба равза бориб юзин сурган қулнинг
Ҳожатини Тангрим раво этар эрмиш.
Мискин Азим ожиз аъмо бир муштипар,
Равзангизга етолмайин қондур жигар.
Ё Мустафо, ожиз қулға айланг назар,
Назар тобғон қулни шавқи ортар эрмиш.

ҲИКМАТ

Бандаликни шартидур ожизлиғу синуғлуқ,
Султон бўлсанг оламға ҳаргиз қилма улуғлуғ.
Дунё меҳрин қўймайин, Ҳақ ёдини айтмайин,
Нафсинг кўзин ўймайин, бўйнинг бўлмас солуғлуқ.
Қулман дебон лоф урма, хизматингга суянма,
Хожа суйгон қулиға, ўзи берур тануғлуқ.
Қўя кўрма буйруғин, етмиш мақом ўтсанг ҳам,
Аршу Курси поясин қўл узотиб тутсанг ҳам.
Ёнар, ўтни лақчасин нондек чайнаб ютсанг ҳам,
Биҳишт кирмай бандага ҳаргиз йўқтур тануқлуғ.
Файзи саҳар олғоннинг хулқи хўйи хуш бўлур,
Ишқдин улуш олғонни икки кўзи ёш бўлур.
Нисбат комил бўлғон сўнг толибларга бош бўлур,
Ариғ-анҳор бўлғон сўнг лозим анга балиғлиғ.
Эр бўлмағунг эй ўғул, эранларга қўшулмай,
Оқу қизил ифакдек алар бирла эшилмай,
Анонният тоғидин эмгак бирла ошилмай,
Иншоаллоҳ, ошарсан бўлсанг эран қилиғлиғ.
Эрман десанг эй Азим, заиф ишин қилмағил,
Дунё илик — уфадур, ўзга зийнат бермағил,
Жамъияти ботинни ҳалокатга солмағил,
Тариқатда бул турур, билур бўлсанг бўлуғлуғ.

ҲИКМАТ

Толиб эрсанг сидқинг бирлан тавба қилғил,
Тавба қилсанг маъсиятлар бўлмиш маъоф.
Оят-ҳадис мазмунидин сўз сўзладим,
Оқил эрсанг бу сўзларни билма хилоф.
Андин сўнгра тариқатда қилғил юруш,
Бу кишига ҳожат эмас қараб туруш.
Йўлинг бўлса, нафсинг бирла қилғил уруш,
Эр бўлмассан нафсинг бирла қилмай масоф.

www.ziyouz.com kutubxonasi

Ихлосимни қилсун десанг пирим қабул,
Қулларига ит бўлгилу итига қул,
Тариқатда адаб турур асли усул,
Ариғ адаб бирла этгин пиринг тавоф.
Содиқ бўлсанг бу йўлларда бошинг ўйна,
Роҳат ташлаб, бол ўрнига заққум чайна,
Риёзатни бўтасига тушуб қайна,
Меҳнат тортмай, толибман деб урмагин лоф.
Мискин Азим, тавбалик қул тақво қилур,
Тақволикни тамом иши адаб бўлур,
Адаблиғ қул ўз айбига инсоф қилур,
Қани санда тавба-тақво, қани инсоф?

ҲИКМАТ

Жаҳонни айшина боқма, дило, бақосина боқ,
Вафога ваъда қилур ваъдасин вафосина боқ.
Динингни душмани дунё турур агар билсанг,
Бу дунни меҳрини қўй, Тангрини ризосина боқ.
Ёмону яхшини дунёда фарқ этай десанг,
Ёмону яхшини тобкон ўз ошносина боқ.
Тариқи асл Азимо шариат ҳукми эрур,
Худо ризоси учун шаръи Мустафосина боқ.

ҲИКМАТ

Ҳар кимга тегса дард, талаб беқарор этар,
Ошиқ эмастур улки, дили беқарори йўқ.
Танни салоҳини тиласанг дардманд бўл,
Бемордур таниким, анинг дард, ёри йўқ.
Аввал қадамда аҳли талаб тарки сар қилур,
Ужбу риёву, кибру ҳаводин ҳазар қилур,
Ҳар ким йўлуқса йўлида андин ғузар қилур,
Мақсадға етмагунча даме тик турори йўқ.
Бу йўлда юз бало санга юзланса ғам ема,
Қон бўлмаган бағирни бағир, дилни дил дема,
Чектим фироқ ранжини кўб ойу йил дема,
Васл истаганни ранжи талабдин безари йўқ.
Ишқ аҳлининг тириклигидур ибтило билан,
Дарду балоға сабр қилурлар ризо билан,
Жон роҳатини истаю фақру фано билан,
Таннинг фароғатин тиламас пойдори йўқ.

www.ziyouz.com kutubxonasi

Ошиқ ҳамиша тану маломатни ёридур,
Ҳар қайда борса ғуссаву ғамни дучоридур,
Ёри фироқин остида васли интизоридур,
Бу юк оросидин тирик ўлмай чиқори йўқ.
Пинҳон тутар фиғонининг ўтлуғ шарорасин,
Зоҳир этолмас элга дил пора-порасин.
Истаб тополмас ошиқ бечора чорасин,
Ёра еторга ўзлигича иқтидори йўқ.
Ожиз Азим, пеша қилиб ажз, зорини,
Кўрди анинг йўлида на ким йўқу борини.
Таслим этиб, тамом анга ихтиёрини,
Беихтиёрлиқда ани ихтиёри йўқ.

ҲИКМАТ

Аллоҳ ёди болдин тотлиғ, эй дўстларим,
Ғафлат таъмин тотса бўлмас мазоси йўқ.
Тавба, тақво, тоат билан умр ўткаринг,
Ҳақ мавлимни маъсиятға ризоси йўқ.
Дунё сизни ишва бирлан фириб этар,
Мағрур бўлманг ишратига қўлдин кетар.
Уқбо боқи, талаб қилинг бир кун етор
Аллоҳ ҳақи бу сўзларни хатоси йўқ.
Кўб соликни йўлдин ургон нафси золим,
Нафсин ургон ориф ошиқ кўзлик олим,
Билолмасман начук бўлур мани ҳолим,
Дин йўлини нафсдин қаттиғ балоси йўқ.
Нафс ўлтурмай ман-ман деган ёлғон бўлур,
Манлик била қадам қўйған йўлда қолур,
Нафс ўлдургон тоза ҳаёт ҳосил қилур,
Дил ҳаётин тобган қулнинг ҳавоси йўқ.
Фақру фано эран йўлин хушлангизлар,
Кибру риё, ман-манликни ташлангизлар.
Дийдор учун жонни қийнаб ишлангизлар,
Талаб дардин мундин ўзга давоси йўқ.
Мардонларнинг суҳбатиға ўзни солинг,
Молдин ўтуб, жондин ўтуб, дуо олинг,
Вақт ўтмайин дам ғанимат қадрин билинг,
Ўтгондин сўнг эр суҳбатин қазоси йўқ.
Фано, бақо мулкин тамом кезган содиқ,
Мосуводин ариг умид узгон содиқ,
Бир Худоға қилиб сиррин тузгон содиқ,

www.ziyouz.com kutubxonasi

Халқи олам қулман деса биноси йўқ.
Ўзни билган "Абдиятни" мақоминда,
Роҳат олган барча соат сиёминда,
Сир бузмагон сукутинда, каломинда,
Чин орифдур, ёлғон рангу риёси йўқ.
Мискин Азим дийдор тилаб жондин ўтгин,
Тунлар тамом қиём туруб қонлар ютгин,
Насиб бўлса шаҳди шуҳуд таъмин тотгин,
Ўзга ишда умр ўткарма мазоси йўқ.

ҲИКМАТ

Ё қодиро, даргоҳингга ёзган қулман,
Раҳм айлагил, сандин ўзга паноҳим йўқ.
Зоҳир-ботин, обод этмай бузган қулман,
Раҳм айлагил, сандин ўзга паноҳим йўқ.
Ғафлат бирла умр ўткардим тоат қилмай,
Ёмонлардин йироқ қочиб, узлат қилмай,
Нафс ўлдуруб, риёзатга одат қилмай,
Раҳм айлагил, сандин ўзга паноҳим йўқ.
Сўзлар бўлсам тилим кетар ёлғон сўзга,
Дарвишман деб, лоф урарман феълим ўзга,
Қонлиғ ёшим тўкар бўлдим сариғ юзга,
Раҳм айлагил, сандин ўзга паноҳим йўқ.
Зокирлардек тонг отғунча тизим чўкуб,
Ёдинг бирлан туролмадим белим букуб,
Эмди келдим даргоҳинға ёшим тўкуб,
Раҳм айлагил, сандин ўзга паноҳим йўқ.
Носиҳ сўзи қаттиғ кўнглум эритмади,
Ўтлуғ оҳим, жону таним ёрутмади,
Айғон зикрим кўнглум кирин оритмади,
Раҳм айлагил, сандин ўзга паноҳим йўқ.
Бу ҳол бирла ўтар бўлди етмиш ёшим,
Умр ўторин билолмадим ғофил бошим,
Раҳм этмасанг мушкул бўлди манинг ишим,
Раҳм айлагил, сандин ўзга паноҳим йўқ.
Гарчи бўлдум ёмонлардин ёмон ман қул,
Ўз ямонлиғ ишларимдин бўлдум малул,
Яхшиларни ҳурматидин қилғил қабул,
Раҳм айлагил, сандин ўзга паноҳим йўқ.
Халқ ичинда олим, дарвиш бўлди отим,
Ялғон дарвиш элга тегмас шарофатим,

www.ziyouz.com kutubxonasi

Афв этмасанг, элни ўртар шароратим,
Раҳм айлагил, сандин ўзга паноҳим йўқ.
Ожиз Азим гадойингдур Аллоҳ, Аллоҳ,
Карам қилғил, гадойингга субҳоналлоҳ!
Сан-сан раҳмон, сан-сан раҳим, сан-сан илоҳ,
Раҳм айлагил, сандин ўзга паноҳим йўқ.

ҲИКМАТ

Вақт ўтмасун бандалик қил, аё ўғлум,
Умид бирла дегаймиз деб Тангри қулум.
Илму адаб, тақво тоат улуғ неъмат,
Бу неъматни тотай десанг бўлғил ҳалим.
Хорлиқ .тортиб, аёғ остин туфроқ бўлмай,
Шариатни либосини танга солмай,
Нафсинг сани йўлға кирмас тирик ўлмай,
Асиғ қилмас дарвишман деб кийсанг гилим.
Ботин илмин муршидлардин сабоқ олмай,
Жону дилинг Ҳақ зикрига мойил бўлмай,
Дилдин сирдин бетакаллуф ҳузур олмай,
Ялғон бўлур, тобтим десанг қалби салим.
Солик иши бошдин аёғ адаб бўлур,
Ҳар ишинда Ҳақ ризосин манзур қилур,
Юрса, турса Худойини ҳозир билур,
Зоҳир-ботин ишларига оллоҳ-алим.
Тилдин тамом бўлмас сувдек қилмай юруш,
Тамкин қўлға кирмас бўлмай тоғ ўлтуруш.
Орифлардек қилай десанг сан ҳам юруш,
Ҳаққа ўзни қилмоқ керак тафвиз таслим.
Нисбат юкин тортадурман тоғдин оғир,
Бу юк остин тандур хароб, қондур бағир.
Заиф қулға қувват бергай раббим — қодир,
Мундин ортуқ сўз айтқоли келмас тилим.
Мискин Азим ҳикмат надур ақлим етмас,
Ҳижрат туни ўтуб, васлат тонги отмас,
Неча йилдур жон чекарман ишим битмас,
Бу ўтларда куяр бўлди жону дилим.

ҲИКМАТ

Аё дўстлар, шайдолиғим ҳаддин ошди,
Ҳайрон бўлуб, қилур ишим билолмасман.

www.ziyouz.com kutubxonasi

Юрак бағрим жўш урубон, ақлим шошти,
Ҳайрон бўлуб, қилур ишим билолмасман.
Неча йиллар жоним қийнаб нафсдин бездим,
Ғариб бўлуб, муршид излаб элни кездим.
Пирни тобтим, суҳбатида бағрим эздим,
Ҳайрон бўлуб, қилур ишим билолмасман.
Кундузлари хизмат қилиб, кун ботқунча,
Кечалари ҳозир турдум, тонг отқунча,
Меҳнат торттим ўзим ғамга ўргатгунча,
Ҳайрон бўлуб, қилур ишим билолмасман.
Ихлос бирла пир амрини маҳкам туттум,
Тирик ўлуб, таслим бўлуб, қуллуқ айттим.
Ризо тобмоқ душвор экан, қонлар юттум,
Ҳайрон бўлуб, қилур ишим билолмасман.
Хилват истаб, ёбонларда ёшим тўктум,
Бўйнум солиб, салим бўлуб, белим буктум,
Хижолатдин ўз нафсимни ўзум сўктум,
Ҳайрон бўлуб, қилур* ишим билолмасман.
Жунайд, Шибли, Мансур ишин этолмадим,
Боязиддек ўз нафсимни сотолмадим.
Жонлар чекиб, муродимға етолмадим,
Ҳайрон бўлуб, қилур ишим билолмасман.
Кўнглум тилар вужудимдин чиқиб кетсам,
Адам кириб, етмиш манзил сафар этсам,
Нафси шайтон фитнасидин узлат тутсам,
Ҳайрон бўлуб, қилур ишим билолмасман.
Во дариғо, бизлар кўрган эрлар кетти,
Дунё қўюб, охиратга сафар этти,
Алар кетти, бизга эмди навбат етти,
Ҳайрон бўлуб, қилур ишим билолмасман.
Эмди манга алар бирлан суҳбат қайда,
Қариб чўктум, йигитликдек қувват қайда,
Умрум куни ботар бўлди, фурсат қайда,
Ҳайрон бўлуб, қилур ишим билолмасман.
Мискин Азим ҳайронлиқда қотти бошим,
Надоматда оқузмадим кўздин ёшим,
Тонглаги кун начук бўлур мани ишим,
Ҳайрон бўлуб, қилур ишим билолмасман.
Кундин-кунга шайдолиғим ҳаддин ошти,
Юрак-бағрим жўш урубон, қайнаб тошти,

---

* Бу сўз асл нусханинг кейинги мисраларида "қилар" деб ёзилган, лекин биз уни "қилур" шаклида қўлладик — *Р. С.*.

www.ziyouz.com kutubxonasi

Маслаҳатим кетти қўлдин, ақлим шошти,
Ҳайрон бўлуб, қилур ишим билолмасман.
Кундузлари дардин торттим элдин пинҳон,
Кечаларим ишим бўлди оҳу афғон,
Бу ҳолатда куйдум, ёндим, фошу ниҳон,
Ҳайрон бўлуб, қилур ишим билолмасман.
Ишқ шиддати бошқа солди девоналиқ,
Аҳлу аёл хонумондин бегоналиқ,
Ҳолим турур шўру жунун девоналиғ,
Ҳайрон бўлуб, қилур ишим билолмасман.
Ишқим мани ҳақиқийдур, эрмас мажоз,
Анинг учун дардим кўбдур, тоқатим оз,
Яқин турур жоним қуши қилса парвоз,
Ҳайрон бўлуб, қилур ишим билолмасман.
Доим мани фикру зикрим нафйи вужуд,
Ҳақ йўлида сарф айламоқ буду набуд,
Ғариб жоним бўлғайму деб маҳви шуҳуд,
Ҳайрон бўлуб, қилур ишим билолмасман.
Мискин Азим ҳиммат бирла боғлаб камар,
Йўлға кириб, етолмайин қондур жигар.
Вақти мадад, ё ҳазрати хайрул — башар,
Ҳайрон бўлуб, қилур ишим билолмасман.

ҲИКМАТ

Дўстлар, дунё қуёлук, хуш айтолук Аллоҳ, ҳу,
Қуллуғини суёлук, хуш айтолук Аллоҳ, ҳу.
Нафсни қийнаб ончунон, бўлуб пусту устухон,
Тун-кун тинмай бир замон, хуш айтолук Аллоҳ, ҳу.
Тоат қилиб ўлгудек, пирни раҳми келгудек,
Тангрим қабул қилғудек, хуш айтолук Аллоҳ, ҳу.
Суҳбат тутолук бирга, жонни улаб бир-бирга,
Дилни-дилга, сирни-сирға, хуш айтолук Аллоҳ, ҳу.
Ҳозир билиб Худони, ташлаб рангу риёни,
Хушлаб сидқу сафони, хуш айтолук Аллоҳ, ҳу.
Суҳбат ичра тушолук, майдек қайнаб тошолук,
Ҳубб ўтиға пишолук, хуш айтолук Аллоҳ, ҳу.
Ҳақдин жазба етар деб, тандин малол кетар деб,
Жонлар парвоз этар деб, хуш айтолук Аллоҳ, ҳу.
Дилдин-сирга бир убур этиб, топиб хуш ҳузур,
Ботин этиб ғарқи нур, хуш айтолук Аллоҳ, ҳу.
Муроқибат еткудек, мукошифат ўткудек,

www.ziyouz.com kutubxonasi

Шаҳди шуҳуд тотгудек, хуш айтолук Аллоҳ, ҳу.
Тирик юруб ўлгали, таслим, фано бўлгали,
Бақо мулкин олгали, хуш айтолук Аллоҳ, ҳу.
Истаб Азим жони пок, тирик туруб ўлгил хок,
Бўлмас бурун тан ҳалок, хуш айтолук Аллоҳ, ҳу.

ҲИКМАТ

Оздим, ёздим, ёзуқлардин қочиб келдим,
Сандин ўзга паноҳим йўқ ҳасбуналлоҳ!
Даргоҳингга эмди бўйун сўнуб келдим,
Сандин ўзга паноҳим йўқ ҳасбуналлоҳ!
Исён бирла ўтти ҳама ёзу қишим,
Кеча-кундуз дунё фикри бўлди ишим.
Надоматга эмди тўлди ичу тошим,
Сандин ўзга паноҳим йўқ ҳасбуналлоҳ!
Қайда кўрдум дунё анда бош урдум ман,
Яхшиман деб, ёмонлиғим ёшурдум ман,
Қулман дедим, нафсим ҳаддин ошурдум ман,
Сандин ўзга паноҳим йўқ ҳасбуналлоҳ!
Во дариғо, кўздин, тиздин қувват кетти,
На қиларим билолмайман бошим қотти,
Туймай қолдим, умрим бари елдек ўтти,
Сандин ўзга паноҳим йўқ ҳасбуналлоҳ!
Суд этмадим шариатни бозоридин,
Гул узмадим тариқатни гулзоридин,
Сир туймадим маърифатни асроридин,
Сандин ўзга паноҳим йўқ ҳасбуналлоҳ!
Ё раббано, ёвар бўлғил, дунё қўяй,
Тажрид, тафрид тамом қилиб сани суяй.
Жамъул жамни мақомиға қадам қўяй,
Сандин ўзга паноҳим йўқ ҳасбуналлоҳ!
Раҳмон эгам ёрлақағай ёзғон қулни,
Йўлға солғил, мискин Азим озғон қулни,
Зоҳир, ботин обод этмай бузган қулни,
Сандин ўзга паноҳим йўқ ҳасбуналлоҳ!
Эй дўстларим, тақво тоат комил қилинг,
Ўтмас бурун тирикликни соатида.
Мундин ортуқ шармандалик борму бизга,
Тобмас бўлсак ўзни Ҳақни тоатида,
Ажал навбат турур бир кун бизга келур,
Келур бўлса, яқин ишлар йироқ бўлур,

www.ziyouz.com kutubxonasi

Ҳайбатидин юрак бағир қонға тўлур.
Малакул мавт жонни олур ҳолатида,
Ўлмас бурун эгри йўлдин ростга қайтинг.
Ҳақ зикрини жону дилда тинмай айтинг,
Аллоҳ — олим, риё қилмай тоат этинг,
Барча ишлар маълум турур ҳазратида.
Тоат қилинг риёзатга букулгудек,
Зикрин айтинг, юрак-бағир сўкулгудек.
Бағир эзиб, кўздин қонлар тўкулгудек,
Дийдор тилаб, ўлмоқ керак ҳасратида,
Улуш берди, зоҳир-ботин неъматидин,
Бизни қилди Ҳақ Мустафо умматидин,
Ажиб эрмас, Азим, Тангрим қудратидин,
Бизни қабул этса ўзин қурбатида.

* * *

Валлоҳу аълам биссавоб.

www.ziyouz.com kutubxonasi

Азим Хожа эшон

ХИКМАТ

На узбекском языке

Издательство "Ўзбекистон"— 1993,
700129, Ташкент, Навои, 30.

Рассом *А. Бахрамов*
Бадиий муҳаррир *А. Деҳқонхўжаев*
Техн.муҳаррир *А. Горшкова*
Мусаҳҳиҳ *С. Тоҳирова*

Теришга берилди 22.10.92. Босишга рухсат этилди 21.04.93. Формати 84×108 1/32. № 2 босма қоғозига "Таймс" гарнитурада офсет босма усулида босилди. Шартли бос.л. 4,62. Шартли кр.отт. 5,04. Нашр. л. 4,58. Тиражи 50 000. Заказ № 718
Баҳоси шартнома асосида.

"Ўзбекистон" нашриёти, 700129, Тошкент, Навоий кўчаси, 30.
Нашр. № 110—92.

Ўзбекистон Республика Матбуот давлат комитети,
Тошкент рангли босма фабрикасида босилди,
700128, Тошкент, Усмон Юсупов кўчаси, 86.

www.ziyouz.com kutubxonasi

حکمت ایشان خواجه اعظم

www.ziyouz.com kutubxonasi

بسم الله الرحمن الرحیم

نفس شیطان غالب کیلیب بولیوم توتی
ایلکیم آلیب بولغه سالینک یا مصطفی

کوندین کونکا رسوالیغیم حددین اوتتی
ایلکیم آلیب بولغه سالینک یا مصطفی

عمر اوتکاردیم نفسیم اوچون چلیب یوکوروب
قنده کورسام دنیا انده باشیم اوروب
یوزمینک تورلوک مشقتلار چاغه کوروب
ایلکیم آلیب بولغه سالینک یا مصطفی

بیجا یوردوم طاعت سری یول باغلامای
تونلار تمام قیام توروب قان یغلامای
خدمت قیلیب یرانلاردین هنر انکلامای
ایلکیم آلیب بولغه سالینک یا مصطفی

www.ziyouz.com kutubxonasi

سیلمای قالدیم عمروم یلدیک اوتارینی
ودیتیم کونی غفلت بیرله باتارینی
غریب جانغه ندامتلار یتارینی
الیکیم آلیب یولغه سالینک یا مصطفی

اوتکان عمروم قیته کیلماک یوق ایمکانی
ایندی اوچون کوزدن آقر باغر قانی
ایته بیرسام حسرتیم نی یوقتو سالی
الیکیم آلیب یولغه سالینک یا مصطفی

ایمدی منی تیل من دیرکا یوقتور یوزوم
غفلت بیرلان ضایع کیچتی یاز و کوزوم
توبه قیلدیم سونه بن آرتوق یوقتور سوزوم
الیکیم آلیب یولغه سالینک یا مصطفی

مردود قیلینک برای نفسیم حرامینی
توبه بیرلان قیلای طاعت قضاسینی
جفا چیکیب تارتای قیلون حرامینی
الیکیم آلیب یولغه سالینک یا مصطفی

حضرتدین توفیق یتار بولسه سیزدین مدد
قوت تاپیب روشن بولور جان و جسد
توفیق رفیق بولور بولغای نیز لحد
قویهم توتوب یولغه سالینک یا مصطفی

www.ziyouz.com kutubxonasi

عاجز عظیم سوزلرین ایمدی انقلاب
حسرت اوتین جانغه سالیب یراکی پرآب
نفس ایلکیدین یالبارورمن سنکا یغلاب
ایلکیم آلیب بولغه سالینک یا مصطفی

حکمت

عاجز منونکلوغ کونکلیم سینوق خسته تن
قولوم توتوب بولغه سالینک یا مصطفی
باری دیسام ایلکیمده یوق زاد سفر
تورای دیسام طاقتیم یوق قان دُر جگر
عاجز قولونکه مرحمت ایلاب نظر
قولوم توتوب بولغه سالینک یا مصطفی
مدد قیلینک دنیا بوزوب دین توزای
کعبه روضه فرقتیده بغریم ایزای
بولغه کیریب تاغ و تنکیز چولنی کزای
قولوم توتوب بولغه سالینک یا مصطفی
محروم بولوب حق یولیدین ییغلای تیلک
والحمد لک والشکر لک والنعمت لک
تیلکا آلیب اللهم لبیک لک
قولوم توتوب بولغه سالینک یا مصطفی

www.ziyouz.com kutubxonasi

بو حال برله کعبه منسام عشقیم تاپیب
بنی قبله چرخ اودرسام من عظیم شاد شیب
استلام حجر ایتای کوبوب پیشیب
قولوم توتوب یولغه سالینگ یا مصطفی

صفا مروه مزدلفه منا ایتای
عرفاته وقوف ایتیب رازیم ایتای
بغریم کویوب جاندین تویوب وزدین کیتای
قولوم توتوب یولغه سالینگ یا مصطفی

عمره گاه ده شرافت لیک ایکی تاغ دور
بری قبیس بری الی جبل نور
اندین چیقیب هوهود یبان یورکوم کیلور
قولوم توتوب یولغه سالینگ یا مصطفی

حج عمره اندین باریب قیلور سام من
جمله ارکان شرطین بجا کیلتورسام من
حرم ایچره حیران تورود آه اورسم من
قولوم توتوب یولغه سالینگ یا مصطفی

اندین سونکره مدینه کا باکوم کیلور
سلام صلوات ایتیب روضه گه کیرگوم کیلور
بیجو دبولوب وزدم اندا اوزگوم کیلور
قولوم توتوب یولغه سالینگ یا مصطفی

www.ziyouz.com kutubxonasi

اول آستانه‌غه کوکسوم قویوب یوز سورسام من
کوز یاشیم نی سیلاب ایتیب اوپ دورسام من
سقالیم برله جاروب ایتیب سوپورسام من
قولوم توتوب یولغه سالینگ یا مصطفی

تورکوم موکین تونلار تمام ییغیم چوکوب
تسلیم بولوب بوینوم سالیب حلیم بوکوب
امید توتوب یرغه یوزغه یاشیم توکوب
قولوم توتوب یولغه سالینگ یا مصطفی

مسکین عظیم حکمت ایدی مونگلیغ بوکوب
کعبه روضه فرقتیده قانغه تولوب
رنگی سولوب غمگا تولوب تیرکلای اولوب
قولوم توتوب یولغه سالینگ یا مصطفی

حکمت

بیلو بیلماس عقلینگیز کا بنا قوروب
ایرانلارکا تیل تیگیزمانگ دوستلاریا
توره قاریم کیم سیغیلغای سیز بولیبن عیب
ایرانلارکا تیل تیگیزمانگ دوستلاریا
یوز اخلاص دین آرتوق ایرور پیر رضاسی
بولور بولسه هدایتی مدعاسی

www.ziyouz.com kutubxonasi

پیر رضاسی نفس انی ایسی روح غذاسی
ایرانلار نکا تیل تکبیر مانک دوستلاریا

بشر حافی یالانکلیک ایلمغ قانی باشتی
هو هو دیو چوللار کیزیب خاسی باشتی
سوزداغ ایتیب حرص و هوا غاسی باشتی
ایرانلار نکا تیل تکبیر مانک دوستلاریا

عزیزلارنی سنا کونچه اوزینی سنانک
بارموسیزده حرص و هوا ناموسی دینک
اوز حالینی اوزی بیلماس اولدور گرینک
ایرانلار نکا تیل تکبیر مانک دوستلاریا

نسیم ذ حکایتین بیلماسموسیز
شیخ منصوردین ایشیتیب عبرت آلماسموسیز
فرصت قولدین کیتمای اوزکا کیلماسموسیز
ایرانلار نکا تیل تکبیر مانک دوستلاریا

ناقص لیکه کامل ایشین قیلیب بولس
بقالیک لار بهرالارین بیلیب بولس
فنا بولسای بقا ملکین آلیب بولس
ایرانلار نکا تیل تکبیر مانک دوستلاریا

شرع و طریق ایرانلار نینک ره شلاری
تجرید تفرید تفویض تسلیم ایشلاری

لدن علمی ایرتیس فهم و دانشلاری
ایرانلار کاتیل تیکیز مانک دوستلاریا

مرشد بولغان صحبت تو نا رم دبرلان
مشغول ایبار علم حکمت توحید برلان

نی هر صحبت باطن ایچره سجود برلان
ایرانلار کاتیل تیکیز مانک دوستلاریا

مسکین عظیم عارف کونکلی کلزار ایرمیش
هر کلیده مینک دفتر اسرار ایرمیش

نامحرم دین پنهان انی اسرار ایرمیش
ایرانلار کاتیل تیکیز مانک دوستلاریا

حکمت

الله یادین جان فدا ردیک امیب بولس
همدم بولمای کبر ریا قویغانلارغه

محبت شرابیدین تامیب بولس
همدم بولمای جان و دلی کویغانلارغه

بنده من دیب غفلت ایچره یاتسه بولمس
همت قیلمای نفس نی غیدین او آتسه بولمس

نفس شیطان کونکلارینی اویسه بولمس
همدم بولمای نفس کوزینی اویکانلارغه

جهانچه‌کمای باطن کوزین آچسه بولس
طالب لارغه دردکو هر ساچسه بولس
دانا بولوب یوز مینک سکره چیچسه بولس
همدم بولمای سر معنی سین تویکانلارکا

دانالارنی پیکانلارین بیلسه بولس
مردانلارنی قیلغانلارین قیلسه بولس
تعلقنی ولیقین اوزدین سالسه بولس
همدم بولمای تجربه تونین کیکانلارغه

طریقت کا پیر سیز قدم قویسه بولس
بو یول لارنی خطری کوب بیلسه بولس
بو یول لارده ایسن امان یورسه بولس
همدم بولمای بلیب قدم قویغانلارغه

عاقل ایر سینک نصیحت نی اوزونکا قیل
ایران اینکان اوزکانی قوی اوزونکنی بیل
ای عطیمانا کی یورکونک زار و ذلیل
همدم بولمای دنیا مهرین قویغانلارغه

حکمت

دریغ دردکه من هیچ ایتالمادیم شتاب
قریلغ یتی و کوچ کیتی بولدی تن بیتاب

www.ziyouz.com kutubxonasi

توزا ولدی عمر و وقت اوتی یا یمغال حجاب
فراق روضهٔ آنحضرت ایتی دلنی کباب
توزار کا طاقتیم طاق اولدی بولغه یوق اسباب
قلونکا سن کرم ایت یا مفتح الابواب

بارار کا باغلادیم ایمدی بیلیم ذیا الله
کرم قیل کعبه سری آچ بولوم ذیا الله
بو یولده چاغلادیم اونکا اولوم ذیا الله
محبت اوتیده کویدوردیلیم لی یا الله
توزار کا طاقتیم طاق اولدی بولغه یوق اسباب
قلونکا سن کرم ایت یا مفتح الابواب

الهی لنی یاردتمه نیادین کونکلنی توزای
غریبلیغ ایله بوروب غصه دین باغریم ازای
بسنی رضا لیغینکسیز تاب دوران جولنی کزای
بو قلبنی کعبه غه یتکوزمیم نه انده یارای
توزار کا طاقتیم طاق اولدی بولغه یوق سهاب
قلونکا سن کرم ایت یا مفتح الابواب

بو یولنی شوقی بیله آه ایله فغان ایلای
او نده منی بیرکا اوروب یوزکوز دو شمعان ایلای
وصال ایسدی بیله کوز یا شیم روان ایلای
ینمز که یاربیسز فرش آستان ایلای

www.ziyouz.com kutubxonasi

تورارکا طاقتیم طاق اولدی یولیغه یوق اسباب
قلونکا سن کرم ایت یا مفتح الابواب

توروب مناسک حج عمره نی قیلای نیچه کون
کوز ومدین قان آقوزای قالسون جگرده بوتون

کنه لاریمنی الهی قیل انده منکا اوتون
دلیمکا آتش عشقینک نی ایلایل افزون

تورارکا طاقتیم طاق اولدی یولیغه یوق اسباب
قلونکا سن کرم ایت یا مفتح الابواب

بو توشسام کعبه طوافیغه جان فدا قیلاین
صفا و مروه ده هم آه ربنا قیلاین

وقوف اتیب عرفاتتا عیده نوقیلاین
تیلیم نی ساقلامین و دل بیله نو قیلاین

تورارکا طاقتیم طاق اولدی یولیغه یوق اسباب
قلونکا سن کرم ایت یا مفتح الابواب

کرم قیل اندین اوتوب شوق ایله مدینه بارای
یوزوم بیله یوگورای باشیم بیله روضه کیرای

کوزوم بیله سواد ای کیرپکیم بیله سوپورای
یریکا ای اولکا نیمنی ندیمنی انده بیلای

تورارکا طاقتیم طاق اولدی یولیغه یوق اسباب
قلونکا سن کرم ایت یا مفتح الابواب

www.ziyouz.com kutubxonasi

توروب رسول خدانینگ مکانلارین کوراین
اوزوم نی انده اوروب هر طرف یوزوم سوریین
دمادم روضهٔ پاکیکا تیرمولوب توراین
اجل یتوشسه اوشل آستانه ده اولاین
تورارکا طاقتیم طاق اولدی یولغه یوق اسباب
قلونکا سن کرم ایت یا مفتح الابواب
اگرچه عاصی من و پرگناه و نامه سیاه
باشیم نی روضه قویوب الما یسام فغان ایلای
دیسام که عاصی قلونک کیلدی یا رسول الله
دیکای و مسکین عظیم نی کیل ای سک درکاه
تورارکا طاقتیم طاق اولدی یولغه یوق اسباب
قلونکا سن کرم ایت یا مفتح الابواب

حکمت

شریعت کار است موافق طریقت نی
مشایخ لار طریقهٔ بهبود دیرلار
ریاضت نی شدتی کا صابر بولوب
استقامت قیلغان قلبی عابد دیرلار
اماره دین لوامه دین نفسی اوتبه
ملهم لیک مقامیغه اگر یتبه

www.ziyouz.com kutubxonasi

ریاضتکا راضی بولوب قیلوق تهیه
توسط ئینک مقامنده زاهد دیرلار
نفسی اگر اول مقامدین عبور ایتسه
قانچه قیلغان طاعتیدین حضور ایتسه
مطمئنه بولوب ترک غرور ایتسه
مشایخ لار اول مقامنی تجرید دیرلار
کوندین کونکا آرتر بولسه یقین شهود
ملال کیتیب آسان بولسه قیام قعود
اول عارفکا انده بولور نفی وجود
نفی وجود حاصل قیلسه تفرید دیرلار
اندین سونکره بلا کیلسه راحت آلور
نعمتین ییب حمینا ایتیب شکرین قیلور
عارفلیکنینک نشانلارین حاصل قیلور
نشان اوچ دور علم و حکمت توحید دیرلار
اول عارفنینک برچه ایشی ادب بولور
یورسه تورسه خدانی حاضر بیلور
هر ایشیده حق رضاسین منظور قیلور
بو صفتلار بولور بولسه مرشد دیرلار
سالک ایشی تمام بولس تفحصدین کیچمای
صافی بولماس ماسوادین کونکل آیناسی

www.ziyouz.com kutubxonasi

تونلار تمام قایم توروب اویقو بوزمای
قیام قعود حاصل قیلیب قاعده دیرلار
یول باشچی سی ایله بلکان بار سو یولنی کوریکا
جانین کیچیب دیدی طلب درد دین سوریکای
تازه حیات قولغه کیرماس عشق اولتورمای
عشق اولتورکان عاشق لار شهید دیرلار
سکین عظیم طلب قیلیبسنک حقیقت نی
شریعت کا موافق توت طریقت نی
هر ایشنیکده قویماس بسنک شریعت نی
اوشل ایشنی طریقه بهبود دیرلار

حکمت

ازل وقتده الست سوزیکان اولوشلوق قیل
بو دنیاده طلب درد دین سوزار دوستلار
یوز مینک بلا آفت محنت یولین توتسه
قیتا بیلماس انکا اوزین اتار دوستلار
دنیا کیلیب نظر قیلیب پروا قیلماس
اوزنک سولغه باقیب هرگز یولدین قالماس
چین قل بولور خواجه لیک کوزکا ایلماس
دنیا قوروب دین یولیغه کیرار دوستلار

پیر مرشد کمل عه اوزین سالور
نه بو یورسه اخلاص ایله انی قیلور
نفسی اولور نکی سولور تسلیم بولور
بو بنین سالیب خدمتیده توراردوستلار

اول مریدکا پیردین بولور دم دم بخشش
کونکدین کونکا حاصل قیلور تازه روش
قات قات تیب اوچار حضیدین بو کشش
جمع الجمع نه معامیغه بارار دوستلار

اول معامه تفویض تسلیم کامل قیلور
نفسی اینک مطیع بولوب افکا کیلور
تیلی هم لکا دلی سرکا تابع بولور
جامع بولوب قللوق دا دین بیرار دوستلار

اندین بونکره مونکلوغ بولورین لیک ایتیس
خلق عالم تقصیر دیسه اوزدین کیتماس
دریا دریا سرلار کورسه قطره ایتیس
مونداغ بولسه مرشد لیککا یرار دوستلار

مجاهده مونکی برله قانغه تولور
خدا ایدین قوروب تراب قللوق قیلور
اخلاص ایله صوفی لارکا خادم بولور
حق رضاسین تیاب صحبت تاراردوستلار

www.ziyouz.com kutubxonasi

سونداغ بولغان چین درویش دوریلغای یوق
یلغان درویش پر خدمتین قیلغانی یوق
محنت تاریب تسلیم فنا بولغانی یوق
آغزی بیرله یلغان وراق اوراردوستلار
مسکین عظیم سوراب ستاب راه توزنا
انداغ ایرلار ایزلاریکا سوراریوزنی
ای ظاهر اعمی حقدین سورار باطن کوزنی
نصیب بولسه اول کوز بیرله کورار دوستلار

حکمت

ایدوستلاریم طریقت نی یولی اولوغ
پیر سیز قدم قویغان کیشی سرسان بولور
ناقص شیخ نظر یقتی ویران دیرلار
ناقص شیخ نظر یقتی ویران بولور
اخلاص ایله دنیا قویوب یرنی سویونک
زهد و ورع بیرله نفس نی کوزین اویونک
توتون کون تیمای دل باشیکا یوزنی قویونک
انشاء الله باطن نوری تابان بولور
سالک اکر دلدین سیرکا عبور اتیسه
جمع بجمع نا علامتین ظهور اتیسه

معرفت
ضعیف دورانین اوروب کوکه دورانلار ایدور
تنگلری نینک تبانی اعضالاری

معرفت نینگ دریاسیدین گوهر تاپیش
بی گوکنی دل دامنی برله یابیش
مردانه لار علم حکمت تفصیلین بیلیش
بوصفت لار بولور بولسه رهدان بولور
اول مقامده نسبت کمالاتیش ظهور
بیش نمازدین کورار بیش فیض و نور
بلمسیدین بهره آلمیش نزدیک دور
نزدیک و دور نسبتی کا یکسان بولور
اندین سونکره برچه ایشی ادب بولور
ادبنی ربی انده تیلکامیلر
عبدیتی مقامنده اوزنی تانور
حلم و حیا غالب کیلیب ترسان بولور
مسکین عظیم بولوت ینکلیغ یاشینک آقیب
فلک کبی او باقنکیدین یرکا باقیب
کدا بولوب مصطفی غه قبوق قاقیب
اولوغ بخشش تاپسنک ایشینک آسان بولور

حکمت

قیو قلمه حقیقت دین بولسه نصیب
شریعت کا طریقت کا جویان بولور

www.ziyouz.com kutubxonasi

تون کون تیمای صدق برلان طلب قیلیب
ماسوالی خلعتیدین عریان بولور
پیر مرشد مکملغه اوزین سالسه
باطن علمین اول مرشددین سیتولسه
جان و دلین حق ذکریغه مشغول قیلسه
خلوت ایستاب ایل کوزیدین پنهان بولور
جایین قیاب شغول بولسه عبادتکا
نفس اولدوروب عادت قیلقانیکا
طاقت قیلسه ملامتکا اهانتکا
چین طالبلار قتارنده بولغان بولور
هر نیمه نده خالص قیلسه نیتینی
دین یولیکا صرف ایلاسه همتینی
استقامت برله توتسه غیرتینی
ایرانلاردین اولوش نسبت آلغان بولور
مستولی بر قلب بولسه ذکری الی
بی تکلف تابسه دله اندیشه لی
اندیشه دین رحت تابسه جمله تنی
فنای قلب و لاتین آلغان بولور
بیتار بولسه شرح صدردین معاینه
پاکلنیدین کوچار خبث و کبر و کینه

www.ziyouz.com kutubxonasi

تورت عناصر حجابی بلسه دل خزینه
باطن ارا خورشید ینکلیغ تابان ایرور

حب اونینکا کویوب یانیب پشار بولسه
دایره محبت کا توشار بولسه
فانی الله معا میسغه آشار بولسه
ماومنی اندین سونکره یکسان بولور

اندین سونکره بولور بولسه نفی وجود
اول مقامده حاصل قیلور کشف ودود
سرّ نکوزی آچیلیب بولسه محو شهود
عارف اندا عقلی شاشیب حیران بولور

اندین سونکره اشلارینی پلیب بولسه
ایتای دیسه رخصت یوقتور تیلکا کیلماس
ولی اولدر شریعتسیز ایش قیلماس
قیلور بولسه ظاهر باطن نقصان بولور

فانی بولوب بقا تابه عقلی شاشماس
زمزم صفت ایچده قیناب تاشکا تاشماس
بنده لیکده اوزین تانور حددین آشماس
بو صفتده بولوب بولسه رحمان بولور

شریعت کا استقامت قیل ای طالب
پیر امرینی اوزکا لازم بیل ای طالب

محبت نی میدانینده بولسه طالب
انشاء الله مشکل ایشلار آسان بولور
مسکین عظیم باطن نعمت بالدین تالمیغ
کیمکا بخشش بولکان بولسه بولسون قوتلوغ
بو نعمت نی تاتعاملارنی بغری اوتلیغ
تاتالماین اولور بو سنک ارمان بولور

حکمت

حق مولیم نی تجلی ارادتی
کیمکا توشسه بولین تانیب ربّان بولور
توکلت علی الله تیل کا آلیب
چین دل برله دیدار ایغه جویان بولور
پیر کامل صحبتیغه اوزنی اورار
کوب اشتیننده چلتن هفت تن یاری بار
اُلغ اُلغ عزیزاران جالین سورار
اندین سونکره دشوار ایشلار آسان بولور
شریعت بیش طریقت بیش حقیقت بیش
بیلور بو سنک معرفت دور تورت بیش
بو ایشلاردین بهره آلیب اوتسن درویش
اندین سونکره کر ضعیف ده مردان بولور

www.ziyouz.com kutubxonasi

بو دریالار ارسنده غواص بولور
نصیبه بهره بریدین گوهر آلور
بو لعلی نور پرسر ده حاصل قیلور
ذرّه بولسه خورشید تیکلیغ تابان بولور
غرقاب بولغان بو تورتولان دریاغه
وارث بولور انبیالار میراثیغه
فاضل بولوب همتا علاردین پایه‌غه
جمعیتی انده بوزینینک خندان بولور
اول مقامده نسبت کمال ایتار ظهور
اندین سونکره باطنیه‌ین کیتماس سرور
نسبتیدین بهره آلدی نزدیک ودور
سالک لارکا سیاست لیک سلطان بولور
اندا غ عارف باطنی دُر گوهرکانی
لعل و مرجان جواهرنی یوقتورسانی
جان دین کیچمای آلماغ اندین یوق امکانی
جان اسرایو آلدیم دیسنک یلغان بولور
ای دوستلاریم بو دنیا دوردین بازاری
مؤمن مسلم مخلص طالب خریداری
جان بیرکیشلار برچه دین دین کاسی
دین کمالین تاپمای اوزینک ارمان بولور

مسکین عظیم مصطفی نا برابی سن
امید اوزمه عاصی جانی امتی سن
حق سویلیم نا مستحق رحمتی سن
رحمت قیلکنه لارینک یکسان بولور

حکمت

حق سویلیم نا عنایتی بولسه کیمکا
هر لحظه ده یولین تاپیب رهدان بولور
مرشد بولوب خدمت قیلیب مرشدلاکو
بولک رضا تابقوم تیو حیران بولور
برچه لشین کامل تونوب شرعیکا
باشیدین کیچیب قدم قویوب طریقتکا
جانی دلین مشتاق ایتیب معرفتکا
حقیقتنی اسراریکا جویان بولور
پیر امریکا لازم بیلیب طاعتنی
پیشه ایلا صبر و رضا قناعتنی
دایم قیلیب او نفسیکا سیاستنی
چین طالب لار قتا زنده بولغان بولور
اندین سونکره طاعتیدین تابس حلال
بلنیه دین کیتار خبث و فاسد خیال

www.ziyouz.com kutubxonasi

ظاهر باطن سالک بولسه جمال
جمالیدین نور باطن تابان بولور
اندین سونکره دلیدین سرکا عبور ایتار
تورت عناصر حجابیدین تمام اوتار
سرکوزیکا اسرار انده ظهور ایتار
سیر سری الی الله نه بیلکان بولور
اندین سونکره بولور بولکای جانی آکاه
جان آکاه بیرله منیب فنا غه الله
فنالیقه یتن یار بوله بقا بالله
جمعیتی انده یوز بیرنک حیران بولور
اندین سونکره برچه اشی ادب بولور
هیبت بیله سبب حلم وحیا غالب کیلیه
عبودیت مقامیده اوزینی تانور
تمام اشی علم وحلم واحسان بولور
اندغ عارف بولور ایش کیمیا نظر
تفرق الله برنظرده ابلاکیش زر
اول عارف فنا قیچان تانور هر خبر
ظاهر قطره باطن بحر عمان بولور
مسکین عظیم قول من بو ایمک سنه دین اوتیا
تیریک ولوب حاصل قیلماس تازه حیات

www.ziyouz.com kutubxonasi

بیلور بولسنگ ایرنلار کا بولدور صفا
ایران صفت بولمای و سنگ ارمان بولور

حکمت

دیدار طلب عاشق لار بیر دم غافل بولماسلار
لحظه غافل بولغانلر عارف عاشق دیماسلار
ایران اورون توزاتیب بیلیک ایاغ اوزاتیب آلماسلار
غفلت راحت ده یاتیب بر دم آرام
خاطر تیب جستجو باطن ده حبیب محو هو
مشتاق لار گفتگو قیلسه قولاق سالماسلار
عزیزاران هر گونه توتوب آلتینی برگنی
ایکی دنیا ملکینی بیر بیر قبول قیلماسلار
عاشق لار غه علامت آه اشک ندامت
علم قیلسه ملامت هیچ نظر گه ایلماسلار
تیریک یوروب اولگانلار فنا تسلیم بولگانلار
بقا ملکین آلغانلار گلدیک اچیلیب سولماسلار
سنم عظیم ذاکر بول غافل بوریه حاضر بول
حاضر ذاکر بولغانلار غفلت بیرله بولماسلار

حکمت

حرام شبهه طعامنی چین طالبلار تاتماسلار
حلال طیب لقمه‌نی غفلت برله یوتماسلار
شریعتنی بیلماین طریقتنی قیلماین
مخلص مرید بولماین مرشدلیککا یلماسلار
تابغایمو دیب جان پاک تیریک یوری ولی جابک
بولغایمو دیب نفس هلاک تونلار تمام یاتماسلار
هو دیب کوکسین مشیارلاری دیک قیاب تاشلارلار
حب اوتیغه پیشارلار خام طمع دیک کیماسلار
قیلغانی کروهاتنی دلده تابکان رحمتنی
دینغه قیلغان محنتنی دنیا اوچون سانماسلار
عارفلیکا تیماس‌سن فاضل بولمای ای دغول
علم حکمت توحیدکا کامل بولمای تیماسلار
عاجز عظیم آتانکنینک پندین آلغیل ای اوغلوم
موعظه دیب مرداندلار یلغان سوزنی ایتماسلار

حکمت

شریعت کا راست موافق بولماغونچه
طریقت کا طالب من دیب تیماس بولور
اخلاص برله پیرنی توتوب باشدین آیاغ توب
طریق کیرکان بلانکیسه قیتماس بولور

www.ziyouz.com kutubxonasi

تونلار تمام طاعت ایلان تیانمایین
فیض سحر آلغوم مودیب تیرانمایین
درد طلب ریخین تاریب اینگرانمایین
طالب من دیب تانگ آتقوچه یاتماغ بولور

نفسینگا لباس عزت و حرمت کیینگلمای
خارلیق زارلیق مشقت و زحمت چیکمای
نادانلارینگ ملامتین باشیگا آلمای
دانا بولوب سر معنی کا یماس یو بولور

گورکلیک طالب بر آلدیده ادب قیلور
هیبت بسبب حلم و حیا غالب کیلور
یچوک رضا تابقوم تیو قانغه تولور
مونکلوغ بولوب اوزلوک سن لیک ایتماس بولور

پیرامرینی توتکان طالب نفس دین بیزرا
تون کون تیمای کرینا یتور بغزین ایزرا
حق یادیدین اوزگا اشیده تابماس مزرا
آگاه تورور غفلت طعمین تاتماس بولور

بی تکلفی لدین سرکا ایتار عبور
ملال کیتیب طاعتیدین یته حضور
مطیع بولوب اتیماس بو لبسه نفی غرور
صانع بولوب سر دین فطور کیتماس بولور

www.ziyouz.com kutubxonasi

اندین سونکره علو توتار همتنی
تقوی برلان توتار بو نسبتنی
برنچه یل دین غم قیلغان محنتینی
فانی دنیا غزتیکا سانس بولور
اید وستلاریم بولدور ایران قیلیشلاری
صدق وصفا صبر و رضا روشلاری
تجرید تفرید تفویض تسلیم ولیشلاری
تسلیم بولمای سالک ایشی تمام بولور
عاجز عظیم ایدینک ایران سوزلارینی
ستهم سوزکه سوروب سیدینک انی ایدی
کوروب سیدینک آیدین آرتوق سوزلارینی
کورمای بیلمای حکمت روان تیماس بولور

حکمت

بو دنیانی دین بازاری بیلیب دوستلار
بازار او تمای ساتوق سود قیلغوم کیلور
دنیا فانی عقبی باقی تعیین بیلیب
دین یراغین آلیب عقبی یانکغوم کیلور
دین یراغین الکان قول لار عاقل ترور
یراغ آلمای غافل یورکان جاهل ترور

www.ziyouz.com kutubxonasi

جاهل ملالاردین ایشیکا کاهل تردور
کاهل لارکا نصیحت لار ایتکوم کیلور
محنت تاریب کامل بولوب شریعتده
باشیدین اوتوب قدم قویوب طریقتده
سردین ایشیک آچیلور بولسه معرفتده
دانا بولوب سر معنی کا یتکوم کیلور
ان تموتوا اسراریغه اوزنی سالیب
لی مع الله سری ذوقدانی الیب
معرفتنینگ دریاسیدین کوهر تاپیب
حقیقتنی بیلکانلارکا ساتکوم کیلور
تکریم علو قیلسه کیمنی همتینی
استقامت برله تونار خدمتینی
جاندین لذید سلیب حقنی طاعتینی
اعظم من انواع طاعت قیلکوم کیلور

حکمت

تیو مومن کعبه روضه عرش من ایرسه
مولیم الله کا بینی اوتار ایرمیش
هر قدمده بر قول آزاد ثوابینی
اول بنده نینگ نامه سیغه ساز ایرمیش

www.ziyouz.com kutubxonasi

یتالمایین بیمار بولوب یولده قالسه
غریب لیکده رنجین تارتیب رنکی لیسه
کوز یتیب قضا یتیب اکر اولسه
محشر کاچه راحت برله یاتار ایمیش

تنکریم انکا عطا قیلیش بر فرشته
قبری اوزره تورار ایمیش یازو بیته
محشر کاچه دعا قیلیب بو فرشته
یلده بر حج انینک اوچون یازار ایمیش

میقات یا ریب تن کا چاپسه احرامینی
تلبیه نی ایتیب یورسه تولی کونکلی
اللهم لبیک نی دیکان اوی
عرش و کرسی لوح و قلم یازار ایمیش

کوربلارا وشل وقتده نظر سالیب
شیدا بولوب یورکانیکا رحمی کیلیب
اول بنده نی حاجتیغه دعا قیلیب
اندین سونکره مرحبا لار ایتار ایمیش

هیچ بیر کعبه تیسه واله بولوب
کوزلارینی یاله سی یاشقه تولوب
یتی قتله طواف ایتسه رنکی سولوب
اولوغ کیچیک کناه لاری کیتار ایمیش

www.ziyouz.com kutubxonasi

داخل بولسه اول مقام ابراهیمغه
مغفرت نینک دریاسیغه باتارایمش
چاه زمزم اوزره توروب زمزم بولوب
کوز یاشیمنی سیلاب ایتیب یرغه بوتوب
ربیم نبول قیلور مودیب غمکا بولوب
قبول قربت تانکی انکا اتار ایمش
صفا مروه مزدلفه منا ایته
عرفاته حاضر توروب وقفه ایته
تیلین دلکا تابع ایتیب رازین ایته
اجابت دعا انده تاپار ایمش
اندین سونکره کعبه سری یبار بولسه
یتی قتله قعنی طواف ایتار بولسه
حج قبولین حقدین امید توتار بولسه
اندین سونکره الی حجی بتار ایمش
جمله ارکان مناسکلار قیلور بولسه
صفا باریب ساچ و تیرناق آلدیرسه
لباس کییب احرامینی سالور بولسه
کلدیک آچلیب حق تنکری بیبار ایمش
اندین سونکره مدینه کا اوتار بولسه
سلام صلوات ایتیب روضه یبار بولسه

صدقه برله زوارا ینکرا سه الکیمیمه
یا رب توبه قیلدیم دیسه کیا ایمیمه

مصطفی دین قبول امید تو تار بولسه
انشاء الله انا قبول ایتار ایرمیش
بیلکوم سوکین دل مدینه نورکانیکا
عرضیم ایتسام انبیالار سلطانیکا
نعتین ایتیب ایتیب بولماس پایانیکا
بنا لما کان حسرت بیرله کیتار ایرمیش
اول آسمان عالی ایرور ملک آشیان
نیچه یل لار نزول وحی اندا بولغان
دین بار و غراندین چیقیب عالم تولغان
اوشبو صفت محشر کا چه نار ایرمیش
قیل صورت لیک بولوب کعبه محشر کیرمیش
اطرافیکا کلکال لار بن سالیب تورمیش
حج ایتکانلار اول کامل کا قولین اوتمیش
باریب آلیب جنت اچره کیرار ایرمیش
محشر ایلی بو حالت مه باقیب کورار
بولار کیم دیب بر بیرین سوال سورار
بیلالمایین بولار کیم دیب حیران تورار
اوشل وقت ده کوکدین ندا ایشتار ایرمیش
ندا بولدور قیل کعبه بول حج ایتکانلار
کعبه اوچون مال جان دین باک اوتکانلار

www.ziyouz.com kutubxonasi

جانانه دیب جان آندین اوتکونکار
عالی همت حاجیلار دیب ایتار ایرمیش
اوّل آخر حج بولینده بولکان قیلنینک
هوا تغیتین بیر آسیغین کورکان قیلنینک
کعبه روضه با بیر بوینین سونکان قیلنینک
حاجتینی تنکریم روا ایتار ایرمیش
مسکین عظیم عاجز اعمی بر شست پر
روضه نینک نغمه سیالایین قاندور جکر
تا مصطفی عاجز قلغه ایلانک نظر
نظر تابکان قلبی شوقی آرتار ایرمیش

حکمت

بنده لیک نا شرطی دور عاجز لیغ و سنو غلوق
سلطان بولسنک عالمغه هرگز قیلما اولوغلوق
دنیا مهرین قویماین حق یادینی ایماین
نفسینک کوزین اویماین بینک بولسا اولوغلوق
قل من دیبان لاف اورمه خذمتینکا سوینمه
خواجه بولکان قلغه اوزی بیر دور سنوغلوق
قویا کورمه بو بیردین تمیشی مقام آتسنکیهم
عرش و کرسی پایه سین قول اوراجیب تسنکیهم

یا نزاوت غه توجه سیمین ناندیک جناب نوی بسنگم
بهشت گیر بای بنده کا هرگز یوق قتور نوقلوی
فیض سحرالعان ننک خلق خوبی خوش بو یوره
عشقدین اولوغ آغاننی ایکی غه دی اثری بوره
نسبت کامل بولغان سوزنگ طالب لار غه باغی بوره
اریغ انهار بولکان سوزنگ لازم انگا بیت سوره
اربولما غونک ای اوغول ایزلار کا قوشولمای
آق و قیزل ایغلد یک الالار برله اشیلمای
امانت غه غیدین ایمک بیر له اشیلمای
انشاء الله اشارسین بوسینک ایران قتیلیق لیق
اریرسی ینگ ای عظیم ضعیف نشین فیغ عبل
دنیا الیک او فادورا دنکا زینت یوق کیبل
جمعیت باطن ثبات غه سالماگیل
طریقت ده بول تردر یبلور سینک بلوغ علوف

حکمت

طالب ار سنگ صدق بیله توبه قیلغیل
توبه قیلسنگ معصیت لار بولمس معارف
ایت حدیث مضمون بیدین بوز سوزلادیم
عاقل ارسنگ بو سوزلار غه بیلمه خلاف

ادین سوزکره طرنیده قیلغیل یوروش
بوکیشیکا حاجت ایماس قراب توشمش
یولینکه بر تغیبنک برله تیکیل اوروش
ایر بولماس سن تغیبنک برله قیلمای معاف
اخلاصیم نه قیلسون دل تینک بیریم قبول
فعل لاریکا ایت بولکیل و ایشیکا فعل
طریقت ده ادب تورور اصل اصول
ایرنج ادب برله ایکین بیرینک سلطاف
صادق بولسنک بو یول لار ده بشینکلاغینه
راحت تشلاب بال اوزیکا زقوم چینه
ریاضت نه بوزه سیکا توشو قینه
محنت نار زمهای طلب من دیب اویدیکم لاف
مسکین عظیم توبه لیک قیل تقوی قیلور
تقوی لیک بی ایش تمام ادب بو بور
ادب لیغ قیل اوز عیبیکا انصاف قیلور
قر سنده توبه تقوی قر انصاف

حکمت

جهانی عیشینه با مرده لا بقا سینه باق
وفاکا وعده قیلور عده سی فاسینه باق

www.ziyouz.com kutubxonasi

وینینگ دشمن دنیا زورا گر پلنگ
بو دونینغ مهرینی قوی نکرینی رها سینه باقی
یمان هم یخشینی دنیاده فرق ایمای بیلنک
یمان یخشینی بیلکان اوز آشناسینه باقی
طریق اهل علما شریعت حکمی ایرور
خدا رضاسی اوچون شرع مصطفی سینه باقی

حکمت

هر کیمکه کیمده طلب بیچارا ایمار
عاشق ایماسدور او که دل بیچارای یوق
تن نینک صلاحینی تیلاسنگده منده بول
بیمار دردینی کیم اینک دردی یاری یوق
اول قدمده اهل طلب ترک سر قیلور
عجب و ریا و کبر و هوادین حذر قیلور
هر کیم بو لوقمه بولمیده اندین گذر قیلور
مقصدکا یتماکو یچه دهرنینک تو ساری یوق
بو یولده یوز بلا سنگا بولسا نه غم یمه
قان بولماکان بغیرنه بغیر دلنی دل دیمه
چکمسنم فراق رنجینی کوب آه و یل دیمه
وصل ایستکان غه رنج طلب دین بیزار ایسه یوق

www.ziyouz.com kutubxonasi

عشق اهلی نینک بیر یک لیکی دور ابتلا بیلان
درد و بلا گا صبر قیلورلار رضا بیلان
جان راحتینی ایستابو فقر و فنا بیلان
تن نینک فراغتین تیلاماس پایداری یوق

عاشق همیشه طعن و ملامت غه یاریدور
هر قیده باره غصه و غمنی دوچاریدور
یاری فراقین استیده وصل انتظاریدور
بو یوک ار استیدین بیر یک او دیکا نهانی یوق

پنهان تومار فغانی نینک افلوغ شرار ایدین
ظاهر ایتماس ایلگا دل پاره پاره سین
ایستاب نه یلس عاشق بیچاره چاره سین
یاره سیارگا اوزلیکچه اقداری یوق

عاجز علیم پیشه قیلیب عجز رازینی
کوردی ایگینک بولیبه نیکیم یوق و بارینی
تسلیم ایتیب تمام الکا اختیارینی
با اختیار لیقده انی اختیاری یوق

حکمت

اشه یادی بالیبن تا تلیغ امید و ستلاریم
غفلت طعمین تیسه بولیس فراسی یوق

توبه تقوی طاعت بیلان عمر اوتکاریک
حق سوییمی نا معصیت کا رضا سی یوق

دنیا سیز نا عشوه بیرلان فریب ایلیار
مغرور بولمانک عشرتیکا قولدین کیتار

عقبی نا بی طلب قیلینک بر کون ییتار
الله حق بو سوزلار نا خطاسی یوق

کوب سالک یولدین ادرکان نفس ظالم
نفسین اورکان عارف عاشق کوزلیک عالم

بیلالماسمن نچوک بولور منی حالیم
دین یولینی نفس دین تیغ بلاسی یوق

نفس اولتوربای من من دیکان یعان بولور
من لیک بیرله قدم قویعان یولده قالور

نفس اولدورکان تازه حیات حاصل قیلور
دل حیاتین تابکان قلنینک همتاسی یوق

فقر و فنا ایران یولیغه شیلانکیزلار
کبر و ریا من لیکنی تشلانکیزلار

دیدار اوچون جاننی قربان ایشلانکیزلار
طلب دیدین موذین اونکا دواسی یوق

مردانلار نا صحبتینه اوزنه سالینک
مالدین یا اوتوب جاندین اوتوب دعا الانک

www.ziyouz.com kutubxonasi

وقت اوتمامین دم غنیمت فهم ایلابینگ
اونکادین سونگ ابد صحبتین قضاسی یوق

قابتالکین تمام کیزکان صادق
ماسوادین ایچ ایمیدا اونکا صادق

بر خداغه قلیب سین مینکا صادق
عشق عالم قل مریدیسه باسی یوق

اوزنه بیلکان عبدیت ماتغاینده
راحت آلکان زر چصلوة صیانده

سریوز میکان سکوتینده کلامینده
چین عارف دور بیلیان تانکش ریاسیمیق

سکین عظیم دیدار ییلاب جانین اوتکین
توبمار تمام قیام تورود قانلار یوتکین

نصیب بولسه شهود شهود طیبین تاتکین
اوزکا ایشده عمر اونکار مزدسی یوق

حکمت

یا قادر اوزکا بینکا بانکان قل من
سخم ایلاکین سندین اوزکا پناهیم یوق

ظاهر باطن آباد ایتمای یونکان قل من
رحم ایلاکین سندین اونکا پناهیم یوق

www.ziyouz.com kutubxonasi

غفلت بیرله عمر اوتکاردیم ثبت قیلمای
یمانلاردین بیراق قاچیب عزلت قیلمای
نفس اولتوروب باشینکا چات قیلمای
رحم ایلاکیل سندین اوزکا پناهیم یوق

سوزلار بولسام تیلیم کیبا ریلیغان یونکا
درویش من دیب لاف اوره ارمن فعلیم اوزکا
قایلمغ باشیم توکار بولدوم سیرنغ یونکا
رحم ایلاکیل سندین اوزکا پناهیم یوق

ذاکرلار دیکمتا نکمک اتنوز نچه تیزیم چوکوب
یادینکیز بیرلان قیدالمادیم بیلیم بوکوب
ایمدی کیلدیم درکاهینکا تیزیم توکوب
رحم ایلاکیل سندین اوزکا پناهیم یوق

ناصح سوزی نصیحت کونکلوم اریتمادی
اوتلوغ آهیم جانیم تنیم یاروتمادی
ایمان ذکریم کونکلوم کیرین آریتمادی
رحم ایلاکیل سندین اوزکا پناهیم یوق

بو حال بیرله اوتار بولدی تمیش یاشیم
عمر اوتارین هلال دیم غافل باشیم
رحم ایتماسنک مشکل بولدی منینک ایشیم
رحم ایلاکیل سندین اوزکا پناهیم یوق

www.ziyouz.com kutubxonasi

کرچه بوله دوم یمانلار دین یمان من قیل
اوزیمانلیغ ایشلاریدین بوله دوم ملول
بخشیلارغه حرمتیدین قیلغیل قبول
رحم ایلاگیل سندین اوزکا پناهیم یوق

خلق ایچنده عالم درویش بولدی آتیم
یلغان درویش ایکانیمنی کماس سیرا فتیم
عفو ایتمیسنک ایلاغای اوتار شرارتیم
رحم ایلاگیل سندین اوزکا پناهیم یوق

عاجز عظیم کدا اینکدور الله الله
کرم قیلغیل کدا اینکا سبحان الله
سن سن رحمان سن سن رحیم سن سن آکه
رحم ایلاگیل سندین اوزکا پناهیم یوق

حکمت

وقت اوتماسون بنده لیک قیل یا او غلوم
امید برله دیکا مو دیب تنکری قلوم
علم و ادب تقوی طاعت اولوغ نعمت
بو نعمتنی تاماغای دیسنک بولغیل حلیم
خوار لیق تاریب ایاغ استینی تفرق بولمک
شریعت نی لباسینی تن کا سالمای

نفسینک سنی یولغه کیرماس نه ریکا اوغلا
ایسیغ قیلماس دن و قیس من دیب کیینکه کلیم

باطن علمین مرشدلاردین سبق آلمای
جان و دلینک حق ذکریکا مایل بولمای
دلدین سردین بتکلف حضور آلمای
یانغان بولور تابتیم دیسانک قلب سلیم

سالک ایشی باشیدین ایاغ ادب بولور
هر اشنده حق رضاسین منظور قیلور
یوره تورسه خدا ینی حاضر بیلور
ظاهر باطن ایشلاریکا الله علیم

آلدین تمام بولماس دیک قیلمای یوروش
تمکین قولغه کیرماس بولماس تاغ اولتوروش
عارفلاردیک قیلمای دیسنک سنهم یوروش
حضرت اوزینه قیلماق کیراک تفویض تسلیم

نسبت یوکینی تارته دور من تاغدین آغیر
بو یوک آستیدین تن دور ضرافانغه بغیر
ضعیف قولغه قوت برکای ربیم قادر
مونداین آرتوق سوز بیرکالی کیلماس تعلیم

مسکین عظیم حکمت نه دور عقلیم تیماس
هجرت تونی اوتوب وصلت تانکی آتماس

www.ziyouz.com kutubxonasi

نیچه ییل دور جان چیکارمن آتشیم تماس
بو اوتلارده کویار بولدی جان و دلیم
ایا دوستلار شیدا ایم حد دین آشتی
حیران بولوب قیلور آشیم ییلالماسمن
یوراک بغریم جوش اوروبان غملیم شاشتی
حیران بولوب قیلور آشیم ییلالماسمن
نیچه ییللار جانیم قینا نفس دین بیزدیم
غریب بولوب مرشد ازلاب ایلنی کیزدیم
پیرنا تابیم صحبتیده بغریم ایزدیم
حیران بولوب قیلار آشیم ییلالماسمن
کوندوزلاری خدمت قیلیب کوزن یاتقوبچه
کیچه لاری حاضر توردوم تانک آتقوبچه
محنت تارتیم اوزیم غمکا اورکاتکوبچه
حیران بولوب قیلار آشیم ییلالماسمن
اخلاص بیرله پیرامرینی محکم توتتوم
ترک دولت سلیم بولوب قللوق اتتیم
رضا تاپماق دشوار ایکان قیلار توتتوم
حیران بولوب قیلور آشیم ییلالماسمن
خلوت استاب یابانلارده یاشیم توکتوم
بو ییتوم سالیب سلیم بولوب ییلیم توکتوم

www.ziyouz.com kutubxonasi

خجالتیدین اوز نفسیم نی اوزدم سوکنوم
حیران بولوب قیلار ایشیم یغلامکمن

جنید شبلی منصورلاربین ایتالمادیم
بایزید دیک اوز نفسیم نی سالمادیم
جانلار چکیب مراد بغه یتالمادیم
حیران بولوب قیلار ایشیم یغلامکمن

کوکلوم تیلار وجودیمدین چیقیب کیتسام
عدم کیریب بیتیش منزل سغرایسام
نفس شیطان فتنه سیدین غزلت توتسام
حیران بولوب قیلار ایشیم یغلامکمن

وادریغا بزلار کورکان ایلار کیتی
دنیا قویوب آخرتکا سفر ایتی
الار کیتی بزکا ایمدی نوبت یتی
حیران بولوب قیلار ایشیم یغلامکمن

ایمدی منکا الار بیلان صحبت قیده
قریب چوکتوم یکیتلیکیدیک قوت قیده
عمرم کونی بازر بولدی فرصت قیده
حیران بولوب قیلار ایشیم یغلامکمن

مسکین عظیم خیر المعده فانه باشیم
ندامتده آقو زنادیم کوزدین یاشیم

تا کیلائی کون نیچوک بولدی منی ایشیم
حیران بولوب قیلار ایشیم بیلالماسمن
کوزین کونکا شبیه النعیم حدودن آشتی
یوراک بغریم جوش اورعدبان قیناب تاشتی
مصلحتیم کیتی قولدین عقلیم شاشتی
حیران بولوب قیلار ایشیم بیلالماسمن
کوندوزلاری دردین تاریتیم ایلدین پنهان
کیچه لاری ایشیم بولدی آه و فغان
بو حالتده کوییدوم یاندیم فاش و نهان
حیران بولوب قیلار ایشیم بیلالماسمن
عشق شدتی باشیمه سالدی دیوانه لیق
اهل و عیال خانمانیدین بیگانه لیق
حالیم ترور شور جنون مستانه لیغ
حیران بولوب قیلار ایشیم بیلالماسمن
عشقیم منی حقیقی دور ایرس مجاز
اینک اوچون دردیم کوبدور طاقتیم آز
یقین ترور جانیم قوشی قیلسه پرواز
حیران بولوب قیلار ایشیم بیلالماسمن
دایم منی فکر و ذکریم نفی وجود
حق یولیده صرف ایلاماق بوددور نبود

www.ziyouz.com kutubxonasi

غریب جانیم بولغایمو دیب محو شهود
حیران بولوب قیلار ایشیم ییغلامک ایمش
مسکین عظیم همت برله باغلاب کمر
یولغه کیریب بیالماین قانه دور جگر
وقت مدد یا حضرت خیر البشر
حیران بولوب قیلار ایشیم ییغلامک ایمش

حکمت

دوستلار دنیا قویالوک خوش ایالوک ایسته هو
قللوغینی سویالوک خوش ایالوک ایسته هو
نفسنی قیناب انچنان بولوب پوست استخوان
تون کون تیمای بر زمان خوش ایالیک ایسته هو
طاعت قیلیب ایلکو دیک بر ذره حی بیلکو دیک
تنگریم قبول قیلغو دیک خوش ایالوک ایسته هو
صحبت توتالوک برکا جانی اولاب بربرکا
دلنی دکا بنده سبرکا خوش ایالوک ایسته هو
حاضر بولیب خدا نا تاشلاب رنگ و ریانه
خو قیلاب صدق و صفا خوش ایالوک ایسته هو
صحبت ایچره توشالوک می دیک قینا بتا شالوک
حب وتیغه میشالوک خوش ایالوک ایسته هو

حقدین جذبه یتاردیب تن دین بلا کیتاردیب
جانلار پرواز ایتاردیب خوش ایتالوک الله هو

دلدین سرکار عبور ایتیب باطن خوش حضور
باطن ایتیب غرق نور خوش ایتالوک الله هو

مراقبت بیلکو دیک مکاشفت ولکو دیک
شهد شهود تاتکو دیک خوش ایتالوک الله هو

تیریک یوروب اولکالی تسلیم فنا بولکالی
بقا ملکین الکالی خوش ایتالوک الله هو

ایسناب عظیم جان پاک تیریک تورب اولکیل خاک
بولماس بیرون تن هلاک خوش ایتالوک الله هو

حکمت

آزدیم یازدیم وقللاردین قاچیب کیلدیم
سندین اوزگا پناهیم یوق حسبنا الله

درگاهینگکا ایمدی بویون سونوب کیلدیم
سندین اوزگا پناهیم یوق حسبنا الله

عصیان بیرله اوتتی همه یازو قیشیم
کیچه کوندوز دنیا فکری بولدی ایشیم

ندامتکا ایمدی تولدی ایچ و تاشیم
سندین اوزگا پناهیم یوق حسبنا الله

www.ziyouz.com kutubxonasi

قیده کورد و م دنیا انده باشن اغر دوم من
بخشی سندین یمانلیغیم باشوردوم من
قول من و بیریم نفسیم صدین آشوردوم من
سندین اوزکا پناهیم یوق حسبنا الله
وا دریغا کوز دین تیز دین قوت کیتی
نه قیلاریم بیلالماین باشیم قاتی
تویمای قالدیم عمرم وم بارلیدیک وتا
سندین اوزکا پناهیم یوق حسبنا الله
سودا ایتمادیم شریعت نینگ بازاریدین
گل اوزمادیم طریقت نینگ گلزاریدین
سر تویمادیم معرفت نینگ اسراریدین
سندین اوزکا پناهیم یوق حسبنا الله
یا ربنا یا ور بونفس دنیا قویای
تجرید تفرید تمام قیلیب سنی سویای
جمع الجمع نه معا سیغه قدم قویای
سندین اوزکا پناهیم یوق حسبنا الله
رحمانا یکام یارلاقمای یا نعمان قولنی
یولغه سالغیل مسکین عظیم آزغان قولنی
ظاهر باطن آباد ایتمای بوزکان قولنی
سندین اوزکا پناهیم یوق حسبنا الله

تاریخ

ایدوسنلار بم تقوی طاعت کامل قلینک
اونس برون تیز بکلیک نی ساقینکیز
مونده ین آرتوق شرمنده لیک بار مو بیزگا
تابماس بولساک اوزنی حقنی طاعتینکیز
اجل نوبت نوره بیر کون بیزگا کیلور
کیلور بولسه یقین آشیلار بیراق بولور
هیبسیندین یوراک باغر قانغه تولور
ملک الموت جانی آلور حالتیده
اولس برون اگری یولیدین رهتا قالینک
حق ذکرینی جان و دلده تینمای ایتینک
الله عالم ریا قیلمای طاعت ایتینک
بعده آشیلار معلوم تر و حضرتیدیز
طاعت قیلینک ریاضت کا بوکولکودیک
ذکر ایتینک یوراک باغر سوکولکودیک
باغیر ازیب کوزدین قانلار توکولکودیک
دیدار تیلاب وصالی قیراک حسرتیده
اولوغ بیردی ظاهر باطن نعمتیدین
بیزه قیلدی حق مصطفی امتیدین
مجبر ارسک عظیم تنکریم قدرتیدین
بیزنی قبول ایته اوزین قربتیده

تمت ١٣١٢

www.ziyouz.com kutubxonasi